

645
1989/2

ISSN 0881-1500

საქართველოს კულტურა

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის უფელთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული ჟურნალი.

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»
(«ЖЕНЩИНА ГРУЗИИ»)

Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал ЦК КП Грузии

მთავარი რედაქტორი
მარიკა
ბარათაშვილი

Главный редактор
МАРИКА
БАРАТАШВИЛИ

სარედაქციო კოლეგია:

ნელი გუგუნიძე, ნონა ზაფრიანაშვილი, ნაზი თარგამაძე, ლია ქაბახაძე (პასუხისმგებელი მდივანი), ზინიანი ქაბახაძე, ნაზი კილასონია, თემარ ლაშქარაშვილი, ქეთევან ლომთაძე, ნინო შვანიძე, ცინარა ტარეშაძე (მხატვრული რედაქტორი), ნადია ზალუტაშვილი, ლუბა შაფირული, ირმა ჩოვბაგაშვილი, ნინო ჯავახიშვილი, ეთერ ჯაფარიძე.

ტექნედაქტორი ნანული გუკია

ბარათაშვილის პირველი გვერდზე — გუჩა კვარაცხელიანი; მეორეზე — თეიმურაზ ქართველიშვილის კალაპატი.

საბარტველოს კვ ცკ-ის გამომცემლოგა

შრომის წითელი დროშის ორდენისანი საქ. კვ ცკ-ის გამომცემლოგის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.

Ордена Трудового Красного Знамени типография
издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина 14.
Адрес редакции: 380096, Тбилиси, Ленина 14.

დ. იაკობაშვილის ფოტოები

მშობი

ირკის არენაზე თავდავიწყებამდე მისული მასხარა დარბის. უწყესრიგოდ მოწყობილ გრძელ მერხებზე ბაფთიანი გოგონები და წითელყელსახვევიანი ბიჭები სხედან. ყველას ყურებამდე მორღვევია პირი და გულიანად იციან...

შუაში ვანიერი შენობა დგას. ცალი მხარე დაწეული და რამდენიმე ფანჯარა ზომავზე დიდი აქვს. გარშემო წვრილი ყვავილები და ტოტებავაშლილი ხეები ჩამწკრივებულან. ზედა, მარჯვენა კუთხის კიდურიდან თვალეზიანი მზე იყურება... „ნინიკო, სამი წლის“, „ზაზა, ოთხ წლის“...

კედელს თითქოს სიყვარულით გულზე მიუტრავს ეს ნახატები და თავადაც გულიანად იციან... იცი-

ნის მთელი სახლი, მათი დიდი და
ლამაზი სახლი...

ის სულ ახლახანს, დეკემბერში
გაიხსნა. არქიტექტორ გივი ლეჭვი-
ნაძეს ბავშვებით ფანტაზია ჰქონია.
ფანჯრებით კი სათამაშოებს ჰგავს:
არასტანდარტული და არასიმეტ-
რიული, ბავაბალისათვის ცოტა
უჩვეულო, ეს ორსართულიანი შე-
ნობა თავადაც დიდი სათამაშოა
თითქოს, ლამაზი ფერებით მორთუ-
ლი. თუ შეუგულიდან ახედავ კერს,
თავს ზემოთ დღის სინათლე ჩამო-
გენტება, გამკვირვალე მინაზე არე-

საკუთრებით საინტერესო აღმოჩნ-
და მათთვის. თითოეულ მათგანს
გორგოლაკებიანი ფეხები აქვს და
იკეცება და იშლებია. თამაშის დროს
ისინი, ერთმანეთზე დაწყობილი,
კარადებოვით დგას, ხოლო როცა
ძილის დროა, მასწავლებელი სულ
ქვედას ხელით გამოწვეს და საწო-
ლებიც კიბის საფეხურებით იშ-
ლებია. ეს ადგილის ეკონომიის ჰქმნის
და ერთ ოთახში პატარებიც თავი-
სუფლად ახერხებენ სადილობას,
თამაშს, ძილს. ხოლო მამინ, როცა
ცურვის გაკეთებები აქვთ, საცუ-

მშენებელი სწავლი

ლილი მზის სხივები სხვადასხვაფ-
რად შედგებილ თაღებზე თამაშობენ
და იქ მყოფთაც სათამაშოდ უხმო-
ბენ. მეჩუქოთნის ყვავილები და
თაროებზე ჩამწკრივებული თოჯი-
ნებიც ემბებიან ამ საზეიმო ფერ-
ხულში და...

„დღეს თინიკოს დღეობაა, ხაჭაბუ-
ჩი ცხებოლა“...

აქაც ყველაფერი ისეა, როგორც
ყველგან, სადაც ბავშვია, თანაც ამ-
დენი ბავშვი, ოღონდ...

ის ახალია, 95-ე საბავშვო ბავა-
ბლი ჰქვია და მეჩინოკის ქუჩაზე
მდებარეობს. ამჟამად ოთხი ჯგუფი
ფუნქციონირებს: ერთი ბავის 2-3
წლის პატარებისათვის, ხოლო და-
ნარჩენი — შედარებით მოზრდილე-
ბისათვის, ექვსი წლის ასაკამდე.
საერთოდ კი შენობა რვა ჯგუფის-
თვის არის გათვალისწინებული. ამას
წინათ თბილისის ცენტრალურმა
უნივერსიტეტმა მას ყველანაირი ინ-
ვენტარი გამოუყო: საწოლები, კა-
რადები, მაგიდები, სკამები და, რა-
ღა თქმა უნდა, სათამაშოები.

ბავშვებს ხომ ყველაფერი იზი-
დავთ, რაც ახალი და ლამაზია, მაგ-
რამ ეს უცნაური საწოლები გან-

რაო კოსტიუმებში გამოწყობილი
თავიანთ პატარა აუზში ეშვებიან.
აუზი შიგვე, პირველ სართულზე
მდებარეობს და უზრუნველყოფი-
ლია წყლისა და ჰაერის ტემპერა-
ტურით. ეს ლამაზი საცურაო აუზიც
არანაკლებ ახარებს მათ.

აუზის მოპირდაპირე მხარეს კი-
დედ უფრო კარგი გასართობი ელო-
დებათ. ასეთი დიდი და მოხდენილი
საცეკაო და სიმღერის დარბაზი
ყველას როდი ექნება. შემადლებულ
სცენაზე როიალი დგას, მაყურებ-
ლისათვის კი დიდი წესრიგით ჩუ-
რიგებით პატარა სკამები.

აქვეა ექიმის ოთახი, სადაც, თუ-
კი დასჭირდებთ, სიცხეს გაუზომა-
ვენ პატარებს, ხოლო მათთვის, ვი-
საც გადამღები ავადმყოფობა აღ-
მოაჩნდება, იზოლირებული ოთახია
გამოყოფილი.

მეორე სართულზე, სადაც ჯგუფის
ოთახებია, კიბეებით ადიან ბავშვე-
ბი. კიბეებს დაბალი საფეხურები
და სახელურები აქვს, თანაც ლამა-
ზი ფერებით შეღებული.

შენობის კედლების დიდი ნაწილი
შემინულია, ამიტომ ბალი საკმაოდ
ნათელია. ბავშვები უმეტესად დღის

მეცნიერი.

სინათლეზე ითამაშებენ. თუმცა, როცა მზე ძალუმად დააჭერს და თან შეცივებულ გაზაფხულსაც გაათბობს, გარეთაც გამოისიერებენ. მართალია ბაგა-ბაღის დირექტორი ვაჟა ავალიშვილი ძალიან წუხს, პატარა ეზო გვაქვსო, მაგრამ ამ ეზოშიც საკმაოდ ბევრი სათამაშო თუ სასარბლო ეტევა. ამიტომ მოწყვნილები არც აქ იქნებიან.

ალბათ, გაგივირღებთ, რომ ბაღის დირექტორი მამაკაცია, მაგრამ ეს მეორე შემთხვევაა ჩვენს ქალაქში და არც ისე უშუდეგო. ბატონ ვაჟას უკვე 31 წლის პედაგოგიური მუშაობის სტაჟი აქვს.

არქიტექტორსა და მშენებლებს, ქალაქის მე-13 სამშენებლო ტრესტის მე-4 სამშენებლო სამმართველოს მუშებს მხედველობიდან არ გამოორჩენიათ შენობის დანიშნულება და სპეციფიკა, იგი ნათელი და ფართოა. შიდა ინტერიერის სირთულით იმდენად არ არის გადატვირთული და ამიტომ სივრცე მეტია, რაც ასე სჭირდებათ ბავშვებს. თუმცა ერთი შეხედვით შენობა გარედან ასეთ შთაბეჭდილებას არც ტოვებს. ქუჩის მხრიდან რამდენიმე საფეხურიანი კიბე ადის, წინ დეკორატიული შადრევანი და პატარა აუზია, ხოლო ზემოთ, მეორე სართლის ქვის მოაჯირს ბოლომდე ყვავილები გასდევს. ფასადი ძალიან თავისებურია, ორიგინალური. სივრცე და ტევადობა შიგნით უფრო იგრძნობა. ვრცელი, შუქიანი ვესტიბიული, სადაც ბავშვების წასაყვანად მოსული მშობლები მოიცილიან, მაშინვე მიგახვედრებთ, რომ აქ პატარებს დაუღიათ ბინა. ვესტიბიულში სახალწლოდ ნაძვის ხე დადგეს. და მის გარშემო საზეიმო ფერხული გამართეს, იყო სიცილი, ციკვა...

იყო ბევრი სათამაშო და საჩუქარი...

და, რაც მთავარია, იქნებიან თბილი და მზრუნველი ძიძვები, მასწავლებლები...

და ეს განდება პატარებისათვის დიდი და ლამაზი სახლი...

ეკონომიკა

ცნობილი ფიზიკოსი მაქს პლანკი ჯერ ეკონომისტის სპეციალობას ეუფლებოდა და შემდეგ გახდა ფიზიკოსი. ეს ფაქტი მან ასე ახსნა: „ეკონომისტის ვერ გამოვიღობი, რადგან იგი ჩემთვის ურთულესი მეცნიერებაა“. მართლაც, ესაა მეცნიერება, რომელსაც მაღალი ინტელექტუალური პარამეტრებით შერჩეული კადრები სჭირდება. სამწუხაროდ, ჩვენთან წლების მანძილზე ეკონომისტის საფუძვლიანი, კომპეტენტური მოსახრებანი უშუალებულოფილი იყო. მას ფუნქცია დაუკარგეს. ოჯახის ბიუჯეტიდან დაწყებული, რესპუბლიკის და საერთოდ, მთლიანად ჩვენი ქვეყნის გლობალური ეკონომიკური პრობლემებით დამთავრებული. ყოველი ჩავარდნა ეკონომისტის დაბალდონზე მიეწერება. რამ განაპირობა ეკონომისტის შესახებ ასეთი აზრი? მიზეზი უამრავია, მაგრამ უმთავრესი კი ის არის, რომ ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკას არასპეციალისტები ბრძალ წარმართავდნენ. დღესაც გამოინაკლიხი როდია, როცა დიდ საწარმოს და მის ეკონომიკას უძღვედნის ინტორის კლინი, მეტალურგი, კომკავშირის ლიდერი. აქ უნდა გავიხსენოთ აწ განსვენებული აკადემიკოსის პაატა გუგუშვილის ნათქვამი: ფესხამელი მეწაღემ უნდა შეეკრის, ქელი — მექუღამო. პროფესიონალიზმის უგულვებელყოფამ გააუფასურა ეკონომისტის პრესტიჟი. ეკონომისტის როლის დაჩენიებაში ბრალი ჩვენს ეკონომიკურ სკოლასაც მიუძღვის. რატომ? პრაქტიკისაგან მოწყვეტილი ეკონომისტები ეცადენ საქონელწარმოება ემართათ არა წარმოებისათვის დამახასიათებელი კანონებით, არამედ ლოზუნგებით, ცხოვრებისაგან მოწყვეტილი თეორიებით.

დღეს ეკონომისტს — მეცნიერს თუ პრაქტიკოსს დიდი მისია დაე-

კისრა. საზოგადოების ასეთი ყურადღება ამ სპეციალობისადმი და თანაც ასეთი საყვედური მათ მიმართ ინტორიას არ ახსოვს. ამ მილის სიძიმში თბილისი პასუხისმგებლობით ივრძნო მთილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკური ფაკულტეტის მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის კათედრის გამგემ, ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატმა მედეა გოცირიძემ. აირჩია ეს სპეციალობა მაშინ, როცა ეკონომიკურ მეცნიერებას შორის მეცნიერებად თვლიდნენ და პოეზიაზე, ხელოვნებაზე შეყვარებულ გოგონას პირველ ხანებში გაუჭირდა კიდევ უნივერსიტეტის წარმატებით დაამთავრა და ასპირანტურაში დატოვეს. მეცნიერულ ხელმძღვანელობას ცნობილი ქართველი სწავლული ეკონომისტები კოკი გაბუჩია, ირაკლი მიქელიძე, ვალერიან მელქაძე უწევდნენ. მედეა საკუთარი თავისდმი დიდი მომთხოვნეობით, რულუნებით მუშაობდა საკვლე თემაზე, თან უნივერსიტეტში პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა. მუყაითობით, შრომისმოყვარეობით ხარისხის მოპოვება დაიქაჩა ეკონომიკურ მეცნიერებაში. მეცნიერება და პრაქტიკა ერთმანეთისაგან არასდროს გაუცალკევებია, ყოველთვის ცილიობდა მეცნიერული ნააზრები პრაქტიკულად დანერგილიყო, მაგრამ, როცა მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის ეკონომიკის კათედრის გამგედ აირჩიეს, პასუხისმგებლობის გრძობა უფრო გაუძლიერდა.

— დღეს, გარდაქმნის ხანაში, ყველაფრის რადიკალურად შეცვლა საჭიროა, ჯერ ჩვენმა ეკონომისტებმა უნდა ვისწავლოთ როგორ ემართათ სახალხო მეურნეობის რთული მექანიზმი, რომ შემდეგ ახალგაზრდა თაობას ვასწავლოთ ეკონომიკის სწორად წარმართვა, —

თქვა მედეა გოცირიძემ. იგი ღრმად რწმენით აღნიშნავს, რომ ეკონომიკის აღმავლობაში წარმოების მაღალი კულტურა და პროფესიონალიზმი ის საყრდენი წერტილია, რომელზე დაყრდნობითაც შევძლებთ მთელი ქვეყნის, მათ შორის ჩვენი რესპუბლიკის სახალხო მეურნეობის სასიკეთოდ შემოტრიალებას. მთელი მისი საქმიანობა მან სწორედ აქეთკენ წარმართა, იგი მთელი ძალისხმევით ცდილობს მისმა აღზრდილებმა ირწმუნონ პროფესიონალიზმის ძალა ეკონომიკის გარდაქმნაში.

მეცნიერ ეკონომისტს რამდენიმე კითხვით მივმართეთ:

— კათედრის ხელმძღვანელად არჩევიას უპირველესად რა ამოცანები დასვა წინა წლებისაგან განსხვავებით? როცა ჩვენი რესპუბლიკის თვითღვინებისა და სამეურნეო ანგარიშზე გადასვლის საკითხი დისკუსია, ერთ-ერთ მთავარ ფაქტორად პრაქტიკოსმა ეკონომისტმა თქვენი კითხვა მიიჩნია. ძალბოთ უნა რა ოცენი კათედრის მეცნიერებს დასაბუთებული პასუხი გასცემს ამ აქტუალურ პრობლემებს და შესაბამისად მომავალი სპეციალისტების აღზრდის თანამედროვე მოთხოვნებს?

— პირველი, რაც გვაჯავთ, იყო ის, რომ კათედრისთან შევემნით ელემენტარულად მოთვლილი ლაბორატორია. მთელი პრაქტიკული მეცნიერება ყველა დისციპლინაში მიმდინარეობს მანქანებზე. ჩვენმა მეცნიერებმა შემოღობისდაგარდა გავაღრმავეთ, განამატეთ კავშირი საწარმოებთან, შევემნით საბაზო კათედრები, შეძლებისდაგვარად იმტომ ვამბობ, რომ სტრუქტურაში ისევ არსებობს. ეკონომისტის დაყარული პრესტიჟის აღდგენას ჯერ კიდევ დიდი დრო სჭირდება. თორია და პრაქტიკა წლების მანძილზე დაშორებული იყო. პატრის სახლობის ელემტარულ-შემდგენელ მოწყობილობათა ქარხანასთან წლების მანძილზე უთანამშრომლობდა, მაგრამ ახლანდელი ჩვენი ურთიერთკავშირი განსხვავებულია. ჩვენ ამ ბოლო ხანს დიდი პრაქტიკული სამუშაო გაქსწით. გავაანალიზეთ საწარმოს ეკონომიკური მაგნიტუბები, დაგახსენ მისი განვითარების პროგნოზები. ქარხნის ეკონომიკური სასასტური ძირითადი ჩვენი სპეციალობის კურსდამთავრებულებით დავკომპლექტდა. შედეგი უკვე გამოიკვთა.

საქ. სსრ კ. პარტიის
საქ. საბ. რესპუბ.
ბიბლიოტეკა

ქარხანა ერთ-ერთი პირველი საწარმოა, რომელიც მუშაობს სამეურნეო ანგარიშის პრინციპებზე. ე. ი. ყველა წინაპირობა შექმნილი სრულყოფილად გადავიდნენ თვითდამფინანსებაზე. ამ საწარმოს საქმიანობის განზოგადების საშუალებაც შეიქმნა.

კათედრის მეცნიერების დიდმა ნაწილმა გადაწყვიტა კვლევითი სამუშაოები გასწიონ ჭრე ცალკეული საწარმოების, შემდგომ მთლიანად რესპუბლიკის თვითდამფინანსებისა და სამეურნეო ანგარიშზე გადასვლის თეორიულ და პრაქტიკულ პრობლემებზე. აქ აჩქარება, ემოცია დაღმევილია. ამ საქმის დიდი რულდენებით მოეკიდნენ, რადგან ეს არა მარტო ეკონომიკის ოპტიმალური ფუნქციონირების აუცილებელი პირობაა, არამედ დიდი ეროვნული საქმეც არის.

— როგორც მეცნიერს და ეკონომისტს როგორ გეხებათ საქართველოს ხახლხო

მეურნეობის, ეკონომიკის განვითარების გზები?

— უპირველეს ყოვლისა, უნდა განისაზღვროს ის დარგები, რომლებიც ყველაზე მეტად რენტაბელური და მომგებიანია საქართველოსთვის, შემდეგ ყველა დანარჩენი მოემსახუროს ამ რენტაბელურ დარგებს. ჩვენი რესპუბლიკა სამხრეთული კულტურების მწარმოებელია, ამიტომ დასაკვიდრებელია ამ კულტურების წარმოების ინდუსტრილიზაცია, ე. ი. საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობის შესაბამისი მანქანათმშენებლობის განვითარება. ყურადღება უნდა გამახვილდეს მცირეგაბარიტის მანქანების წარმოებაზე, მაგრამ, რასაკვირველია, ეს მანქანები უნდა იყოს მაღალხარისხისა, მსოფლიო სტანდარტებს შესაბამისი. საერთოდ, ყველგან და ყველავლერხი მშობლოდ უმჯობეს ხარისხის დამკვიდრება აუცილებელი. უნიკალური

მანდელის საბადოებში წიაღისეულის მოპოვება ოპტიმალურად უნდა განხორციელდეს და, რაც მოვაია, მტკიცედ დამკვიდრდეს უნარჩუნო წარმოება. ისინი უნდა უზრუნველყოთ უახლესი ტექნიკის და ტექნოლოგიის მწარმოებელი დარგებით. უნიკალური წიაღისეულის დაზოგვის ტექნოლოგია იმდენად ჩამორჩენილია, როგორც წიაღისეულის ერთი მესამედი საბოლოო პროდუქციის მიღებამდე იკარგება. და თუ ჩვენ ვერ დაიწვრთავთ მორეზვი ტექნიკისა და ტექნოლოგიის და მრეწველობის ყველა დარგის განვითარება ამის უზრუნველყოფად არ იქნება მიმართული, მსოფლიო ბაზარზე ვერ გავალთ, პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის დონედ დაბალი გვექნება. საქართველოს დარგობრივი სტრუქტურის პროგნოზიც აქეთ უნდა იყოს მიმართული. უნდა განვითარდეს საკურორტო მეურნეობის ინდუსტრილიზაციის შესაბამისი დარ-

„ნებაში“

ოდითგანვე თავისი ერის მცირერიცხოვანმა სტიკიდა ქართველ ვაცს. ამიტომაც უთქვამს: „ერთი შვილი — არა შვილი, ორი შვილი — ვითომ შვილი, სამი შვილი კიდევ შვილი, ოთხი შვილი — მართლა შვილი!“

დღესდღეობით განსაკუთრებით ბევრს დაპარაკობენ ამ პრობლემის შესახებ, ეძებენ მდგომარეობის გამოსწორების გზებსა და საშუალებებს, მაგრამ ყველა საშუალება უძღური იქნება, სანამ თითოეული ჩვენთაგანი არ შეივნებს, რომ ერის გამარჯვლება უცილობელი და საშური საქმეა.

რუსთაველის საზოგადოებასთან შეიქმნა დემოგრაფიული ფონდი, რომელსაც ხელმძღვანელობს ხუთი შვილის მამა, ცნობილი ენათმეცნიერი, პროფესორი გუჩუა კვარაცხელია.

ჩვენ შევხვდით ქალბატონ გუჩას და რამდენიმე კითხვით მივმართეთ:

— ალბათ, გალაკტიკებულად შეიძლება ითქვას, რომ დემოგრაფიული ფონდის შექმნამ დიდი იმედი და სიხარული მოუტანა ყველა ქართველს. მართალია, ფონდი სულ ახლახან შეიქმნა და ჯერ კონკრეტულად რამის თქმა ნადარევია, მაგრამ მკითხველისათვის მაინც საინტერესო იქნება თქვენი მოსაზრება ამ ფონდის მიზნებისა და ამოცანების შესახებ.

— დემოგრაფიული პრობლემებით ჩვენი საზოგადოება ადრეც იყო და-

ინტერესებული. ქართველი ყოველთვის თავისი ერის ხომცირებს შისიბიროდა. დროთა განმავლობაში მიჯარაცია და ურბანიზაციასთან დაკავშირებულმა ურთულესმა დემოგრაფიულმა მოვლენებმაც იჩინა თავი, ამ პრობლემას დეფს უფრო მწვავე ხასიათი აქვს. დადგა დრო, როცა დაუფარავლად შეიძლება ერის ხაწუხარზე დაპარაკაი.

უკვე შრავალმა საწარმო-დაწეხებულებამ თუ კერძო პირმა გამოთქვა სურვილი შეეწიოს დემოგრაფიულ ფონდს. იმედი, ფონდი მალე მოიკრება ძალას და ჩვენი ერის ხაწასხურში ჩადგება.

უპირველეს ყოვლისა, ფონდის შრავარი ამოცანაა დაეხმაროს შრავალშვილიან და ახალგაზრდულ ოჯახებს, მაგრამ ეს დახმარება მარტო ფულადი როდი იქნება. ჩვენი ხაწუხარის ოცნებაა ახალდაქორწინებულთათვის ბინების გაცემის უფლებების მოპოვება.

— ქალბატონო გუჩა, ჩვენში ამ ბოლო ხანს თავი იჩინა კიდევ ერთმა რთულმა და საკმაოდ დამფიქრებელმა პრობლემამ, რომელსაც მარტოხელა დედობა ჰქვია. როგორია თქვენი აზრი ამ საკითხზე და დემოგრაფიულ ფონდს აქვს თუ არა გათვალისწინებული მითთვის დახმარების წაწევა?

— უნდა ითქვას, რომ მარტო-

გებიც. მე ასე მემისი ჩვენს რესპუბლიკაში ინფსტრუქციის დონის ამაღლება და არა იმგვარად, რომ აწინდეს დიდი გიგანტური ქარხნები, რომლის პროდუქციის 99 პროცენტს რესპუბლიკის გარეთ ვაყვ. რესპუბლიკის სახალხო მეურნეობის დარგებში ხელთ შრომის ხვედრითი წილი მაღალია. ათეული წლების მანძილზე ვერ შეგვეცალეთ ეს მდგომარეობა უკეთესობისაკენ. სწორედ ამან განაპირობა მუშახელის სხვა რეაგინებიდან შემოყვანა. ჩემი ღმა რწმენით ჩვენი რესპუბლიკის ინფსტრუქციის კონცეფცია სერიოზულად გადისინჯავს მოითხოვს ჩვენ ბევრს ეკამათობს სათბობენგრეტკული რესურსების განმტკიცების მიზნით ახალი მიმდებარების აშენების თაობაზე. მე ვივლი, რომ რაც გვაქვს, თუ იმას მომჭირნავ, ყაბრითანად, ოპტიმალურად მოვიზიარო, ამ პრობლემაზე კამათიც არ მოგიწევს. მთავარია, რაც გვაქვს, ის არ გავფანჯვო,

პირიქით, დოვლათს დოვლათი უნდა შევამტო, ამისთვის აუცილებელია მუყაითი შრომა, ყველამ თავისი საქმე კეთილსინდისურად აკეთოს.

— თქვენ კათოდრის გამგეობასთან ერთად დიდი მზია გაქსრიათ, ხართ ეკონომიკური ფაუტურების ამიერკავასიის რეგიონული სამეცნიერო საბჭოს წარდგული მდივანიც, ე. ი. თქვენ ხმა უნდა მისცეთ მეცნიერებათვის ხარისხის მინიჭებას. ვაამტრეთ თუ არა მოთხოვნები, ვერ დავმალეთ და ხარისხის მინიჭების საკითხი ერთგვარად გაუფასურდა.

— დღეს უფლება არა გვაქვს ამ დიდ საქმეში ლიალობა დავუშვათ. ამ სფეროში დამოუკიდებელი მომავალს ვაგვიჩინებებს. ჩვენე ჩაგვეცემს ლხავარს.

კითხვები არ ილიოდა, პასუხიც არ ყოვნიდებოდა, უყვარს მელდა გოცირიძეს თავისი პრეზენტაცია. ივა

დარწმუნებულია, რომ დღეს უნდა გორც არასდროს, ეკონომისტის კომპენტენტურობაზე ბევრი რამ არის დამოკიდებული, ამიტომაც გამძღმეობით სწავლობს, იკვლევს მოწინავე შეყვნების ეკონომისტთა ნაახრებს.

ოჯახიც თავისას მოითხოვს, არც მას აკლებს თავის ხელს. უკვე მობიაც არის. პატარა ელენეს არ აღარ დიდებს ბებია დტვირთულია თუ არა დიდი საზოგადოებრივი საქმიანობით. თავისი პაუფასა ხელებით ეფერება და მელდასაც ესხნება დღელილობა — გონებრივი თუ ფიზიკური.

რუსუდან ბრიგოლია

„სვილთა მრავალთა“

ხელა დეგების პრობლემა ჩვენში იხე მწვავედ არ დგას, როგორც სხვაგან, საზავიგროდ ამ საკითხს ჩვენმა მტად მტკივნეული პრობლემა იხე ახლავს. საქმე ის არის, რომ ჩვენი ხალხი, ტრადიციული შეხედულებების გამო, ძნელად ეკუთვნება ამ მოვლენას და არაერთგვაროვან შეფასებებს აძლევს მას. ახეთ ვითარებაში პირადად მე დიდ გმირობად მიმჩანია მარტოხელა დედობის უღელის ტარება. ახეთ დედები, რა თქმა უნდა, დიდი წინვაობივი თუ მატრიალური მხარდაჭერა სჭირდებოთ, რასაც ფონდი უთუოდ გაითვალისწინებს.

— ხშირად ვაიგონებთ აღმუთებებს იმის გამო, რომ ჩვენში ძალზე გართულებულია ბავშვის შვილი დედა აყვანა. რადიანები წვლით დგანან არც იში, რადგანაც საქმეს ართულებს ბიოლოგიკრიული მექანიზმი, ის უფრო მეტიც — ანგარება. თქვენი აზრით რითი შეიძლება ეშველოს ამ საქმეს?

— შვილად აყვანა დიდად კეთილშობილური საქმეა. მეც ვამიგია, რომ ეს საკითხი ბევრ ხელოვნურ დაბრკოლებასთან არის დაკავშირებული და მავანს ვუღებს უტრულებს ამ კეთილშობილურ განკარგავსაზე... არადა ორივე მხარეს: ბავშვსაც და დედობის მსურველსაც ძალიან სჭირდება ერთმანეთი. ამ საკითხზე

დირს დავიჭრება. ალბათ, დემოგრაფიული ფონდი აქაც იტყვის თავის პირუთვნელ სიტყვას.

—სამწუხაროა, მაგრამ ფაქტია, რომ თბილისში უამრავი დაუოჯახებელი ქალ-ვაიე ცხოვრობს ასახელებენ ამის მრავალ მიზეზს, თითქოს ტარდება კიდევ ღონისძიებები ამ საკითხის მოსაგვარებლად, მაგრამ ჭრჭრებობით ყინული ვერ გალდვა. მიაგლითად, ურთიერთგაცნობის კლუბმა თუ „სნობის ფურცელში“ გამოცხადებულმა მცირეოდენმა განცხადებებმა ოჯახის შექმნის შესახებ საქმეს ვერ უშვია... თქვენ რა აზრისა ბრძანდებით ამ საკითხზე?

— რა თქმა უნდა, ამის შესახებ, სოცილოგები ბევრ მიზეზს ასახელებენ. მაგრამ ერთ-ერთ მიზეზად მე ის მიმჩანია, რომ შვილებს არ ვზრდით მოშობლად, მეუღლეებმა, დაოჯახებას იხე ართულებს, რომ ახალგაზრდა მშ-მწ წვლიმდე სწავლობს, ბევრი კი თავს არიდებს იმ სიძინელებს, რაც თან სდევს ოჯახსა და სწავლას ერთად. დაოჯახების პრობლემა არა მარტო ინდივიდუალური, არამედ საზოგადოებრივი საკითხია, ამიტომ მასზე ყველამ უნდა ვისრუდობ... — ქალები ხშირად წუწუნებენ იმის გამო, რომ ძალზე ძნელია, ხშირად შეუძლებელიც კი, ოჯახისა

და მეცნიერული მუშაობის თუ საზოგადოებრივი საქმიანობის შეთავსება. სამწუხაროდ, ხშირად ერთ-ერთს თმობენ. ალბათ ამიტომაც გავრცელდა ასე მეცნიერი თუ მოღვაწე ქალების სტერეოტიპი. თქვენი მიაგალითად შეიძლება სრულიად საინისპირო იქნას. საინტერესოა, როგორ ახერხებთ ამ ორი დიდი მივალეობის შეთავსებას?

— ამას ხშირად მეკითხებიან, მაგრამ არ ვიცი, ვთავაზებ კი? დროის მომჭირნეობის მეთოდურ ახალგაზრდობიდანვე შევიმუშავე — ყოველგვარ სიტუაციაში შემოძლია ინტენსიური ფიქრი...

შეუძლებელი და შეუთავსებელი ალბათ არაფერია, მთავარია სურვილი, მონდობა და სყვარული. მამ ასე, შეიქმნა დემოგრაფიული ფონდი. გაკეთდა კიდევ ერთი დიდი ურთული საქმე. იმედია საზოგადოება ზრუნავს და შეწეობას არ მოაკლებს მას, ხოლო დემოგრაფიული ფონდი კი მალე განდგება მრავალი საშვილიშვილი საქმის ორგანიზატორი.

დემოგრაფიული პრობლემა თითოეული ჩვენთავანისათვის დიდილი საქმეა და ყველა ახალგაზრდას უნდა ახსოვდეს, რომ მრავალი შვილი საქართველოს უწყვეტება, საქართველოს მომავალი მდივრება, მისი ღამაში ხვალინდელი დედა.

ესაუბრა ირინეა ქუპაძე

გულოცავთ!

ჩვენი საზოგადოებრიობა კარგად იცნობს ნათელა შალვას ასულ ვახაძეს, საქართველოს სსრ სახალხო განათლების მინისტრის პირველ მოადგილეს, რომელსაც ყოველთვის პასუხსაგებ პოსტებზე უხდებოდა მუშაობა და პირნათლად ემსახურება ქვეყანას, ხალხს.

ნათელა შალვას ასული ამჟამად ერთ-ერთ საპატიო და დიდ მოვალეობას ასრულებს სახალხო განათლების გარდაქმნისა და სრულყოფის საქმეში.

ამ ცოტა ხნის წინათ იგი საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის პედაგოგიის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად აირჩიეს.

გულოცავთ პატივცემულ ნათელა ვახაძეს ამ მაღალ და საპატიო წოდებას!

სარგამართო ნომრის სტუმარია გამყრელიძეების ოჯახი

„ლაგაზად შვილის აღზრდელი“ ...

საქართველოს მრავალი შვილი სჭირდება! მაგრამ განათლებული, საქვეყნოდ აღიარებული ერთი შვილიც კი გვევაიმება, თუ ის შორს გაიტანს ჩვენი პატარა სამშობლოს სახელს. ასეთ დედას მცირე-შვილიანი არ ეთქმის.

რედაქცია იწყებს წერილების ციკლის ბეჭდვას ცნობილი ადამიანების მშობლებზე, განსაკუთრებით კი დედებზე. ჟურნალის ამ ნომერში ვაქვეყნებთ სტატიას ძმების — აკადემიკოსების რევაზ და თამაზ გამყრელიძეების ოჯახზე.

ქ

ართულ საბჭოთა ენციკლოპედიაში სიამაყით ვკითხულობთ:

რევაზ ვალერიანის ძე გამყრელიძე — ქართველი საბჭოთა მათემატიკოსი, ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ლენინური პრემიის ლაურეატი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ნევრ-კორესპონდენტი, სკკპ წევ-

რი, დამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტი 1953 წლიდან მუშაობს სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის მათემატიკის ინსტიტუტში. 1961 წლიდან საკავშირო რეფერატული ჟურნალის „მათემატიკის“ მთავარი რედაქტორია.

მისი ძირითადი შრომები ეხება ტოპოლოგიას, დიფერენციულ განტოლებათა თეორიას, ავტომატური მართვის თეო-

ქალბატონი ოლიმპიადა

რისა და ოპტიმალური პროცესების თეორიას.

რევა გამყრელიძემ გამოთვალა კომპლექსურ ალგებრულ შრავლასახეობაა მახასიათებელი უცვლელი, აკაო წრფივი ოპტიმიზირების სისტემის თეორია.

იგი არის ავტორი მთელი რიგი კაპიტალური შრომებისა ქართულ, რუსულ და რამდენიმე უცხო ენაზე.

თამაზ ვალერიანის ძე გამყრელიძე — საბჭოთა ენამეცნიერი, საქართველოსა და სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიების ნამდვილი წევრი, აკადემიკოსი, ფილოლოგიური მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ამერიკის ლინგვისტიკური საზოგადოების საბჭოთა წევრი.

დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის ფილოლოგიის განყოფილება, სემიტიკოლოგიის სპეციალიზაციით.

სამეცნიერო პედაგოგიურ მუშაობას ეწევა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიასა (ჟაგა. გ. წერეთლის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის დირექტორია) და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში (სტრუქტურული და ენოყვანილობის ლინგვისტიკის კათედრის გამგეა). იკვლევს ძველი აღმოსავლური, ინდოევროპული, სემიტური და ქართველური ენების სტრუქტურასა და თეორიული ენათმეცნიერების საკითხებს.

შეიღობის წარმტყობნაში, მათ მოკალაქეობივთ თუ მეცნიერულ ჩამოყალიბებში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება დედას — მშობელსა და აღმზრდელს.

რევაზ და თამაზ გამყრელიძეების დედა ოლიმპიადა ასათიანი-გამყრელიძისა გახლავთ.

ქალბატონი ოლიმპიადა დიმიდა ქუთათისში. იქ მიიღო საშუალო განათლება და 1923 წლიდან თბილისში ცხოვრობს. შემდეგ დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი, სამი წელიწადი პედაგოგიკა იმუშავა, ხოლო გათხოვების შემდეგ, მიიღო ცოდნა და ეწერგია შეიღების აღზრდას მოახზარა.

მეოთხსინოთ და მიემაოთ ქალბატონი ოლიმპიადას:

„მეცადი, რომ შეიღებს ბავშვობიდანვე შეესწავლა ენები, მუსიკა, ორივე ბავშვის დაბამთავრების თბილისის კონსერვატორიასთან არსებულ მუსიკალურ აღმზრდად. უფროსი ვაჟი რევაზი თბილისის კონსერვატორიაში სწავლობდა პირველ კურსზე, მეორე, რატომღაც უკვდა შეიცვალა პროფესია და მოსკოვის უნივერსიტეტში მათემატიკის ფაკულტეტზე გადავიდა. ბავშვების აღზრდაში ამოსავალ წერტილად მიიჩნედა, და ახლაც მიიჩნევა წესრიგის, სიმკაცრის, პასუხისმგებლობის, მომთხოვნელობის გამომუშავება. სისტემაურად გამოწმხმბდი, თუ რაოორ მეცადინეობდენ და იყვნებდენ თავისუფალ დროს,

რით ეწეობოდნენ, ვისთან მეგობრობდენ.

ხის ვუნყობი ბავშვების სპორტულ მისწრაფებებს, ეს იყო კალაბორთი, ცურვა, თუ ჩოგბურთი.“

ქალბატონი ოლიმპიადა მიიღო თავისი არსებობა, ენერჯითა და თავდაუზოგავი დედური სიყვარულით ევლებოდა თავს შვილებს. თამაზ რეზო მოსკოვში, ხოლო თამაზ ლინგვისტადმი, ასპირანტურაში სწავლობდენ, ომისშემდგომი მძიმე პერიოდი იყო და თვეობით მიხდებოდა ამ ქალბატონს ცხოვრება, რათა შვილებისათვის ხელი შეეწყო და სწავლისა და მუშაობის პირობები შეემქმნა. ახლაც სიახლოვნებით ვიგონებ იმ წლებს, როცა მატერიალური გაჭირვების მიუხედავად (ხანდახან კარტოფილიც იცო თბილისიდან მიმქმნდა). ბავშვები დაულაღვად, ენერჯიულად შრომობდენ და ოპტიმისტურად განწყობილი, არასოდეს გამოსტყავდნენ საყვარელს მძიმე ცხოვრებაზე, არასოდეს საყვარელებითა უსჯავფქმლო მოთხოვნებ.“

ქალბატონი ოლიმპიადას მხარში ედგა მეუღლე, ერუდირებული, განსწავლული პიროვნება — ვალერიანი გამყრელიძე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობის დირექტორი.

ბატონი ვალერიანი ქუთათისელი ადვოკატის სამსონ გამყრელიძის ტრადიციული ოჯახის შთამომავალია. მისი შვილები რევაზ და თამაზ გამყრელიძეებიც ქუთათისში დაიბადნენ. შემდეგ ოჯახი თბილისში გადასვლად საცხოვრებლად და შვილები გერმანულ საბავშვო ბაღში მიიბარეს. შემდეგ — გერმანულ ათნელეში, რომელიც ომისწინა წლებში დაიხსნა.

მიუხედავად ბატონი ვალერიანი გამყრელიძის:

„ — პედაგოგი არა ვარ, მაგრამ ჩემი უპირველესი ამოცანა იყო ჯეროვანი აღზრდა-განათლება მიმცხა შვილებისათვის. ყოველთვის მახსენდებოდა გამოჩენილი ქართველი პედაგოგის გაიორ რექტორის შეფარება: „განამდიდერ შეიღენი მეცნიერებოთა, რათა იყვნენ სასარგებლო სიცოცხლის მათინ.“

ხოლო წლის ასაკიდან დაიწყო ბავშვებისათვის ენების შესწავლა, რამაც მალე გამოიღო ნაყოფი — მშობლიურთან ერთად რუსულ, გერმანულ, ინგლისურ, ფრანგულ ენებზეც თავისუფლად ვლობდენ, მასწავლებლები განცვიფრებული იყვნენ მათი წარმტყობებით.

ასევე დიდ ყურადღებას ეუთმობდენი შვილების სპორტულ ცხოვრებას. რეზო დიდებული მოცურავე გახდა, თამაზი ჩოგბურთის შეჯიბრებებში მონაწილეობდა.

ყოველთვის ვეძიებო, რომ კონცერტი მუშაობს და სპორტი განყოფილი კომპონენტებია. მეცნიერი-მუშაკი უნდა ცდილობდეს თანაბრად შეაბავსის ფიზიკულტურა და მეცადინეობა.“

რევაზ და თამაზ გამყრელიძეები ბრუნდამხვევ წარმატებებს აღწევენ მეცნიერებაში.

ჯერ კიდევ სწავლის პერიოდში, უმცროსმა შვილმა თამაზმა საშუალო სკოლის უკანასკნელი ორი კლასის საგნები ერთ წელიწადში ეცსტერნად ჩააბარა. შემდეგ დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ასპირანტურა — ლინგვისტადმი, დაიცვა დისერტაცია, გამოაქვეყნა შრომები ხეთოლოგიასა და ქართველოლოგიაში.

1984 წელს პროფესორი ივანეშვილი თანაგებობითი გამოსვლაში ორტომიანმა კაპიტალურმა შრომამ „ინდოევროპული ენა და ინდოევროპელები“ თამაზ გამყრელიძეს დიდი პოპულარობა მიუტყდა. 1988 წელს ავტორებს ლენინური პრემია მიენიჭათ და ნიგინ ინგლისურ და გერმანულ ენებზე ითარგმნა.

სამაჟია ქართველი ერისათვის, რომ თამაზ გამყრელიძე ამერიკის ბრიტანეთის ავსტორის სამეცნიერო აკადემიის წევრია; ევროპის ლინგვისტთა ასოციაციის პრეზიდენტი, საზღვარგარეთის რიგ სამეცნიერო საზოგადოებათა სასტუმრო წევრია, საკავშირო ყურნალ „ეკოპოსი იაიხუკნანაის“ მთავარი რედაქტორია, დაჯილდოებულია ხალხთა მეგობრობის ორდენით.

35 წლის რევაზ გამყრელიძე ლენინური პრემიის ლაურეატი გახდა. უფრო მოგვიანებით იგი გამოჩენილი ქართველი მათემატიკოსის ანდრია რაზმაძის შრომია მიენიჭა.

ამყვად რევაზი მოსკოვში ცხოვრობს და მუშაობს საკავშირო მეცნიერებათა აკადემიის ინსტიტუტის (სახელობის მათემატიკის ინსტიტუტი) მცოდნეობის გამგეა. არის საკავშირო ყურნალ „მათემატიკის“ მთავარი რედაქტორი, ავტორი მთელი რიგი კაპიტალური შრომების ქართულ, რუსულ და რამდენიმე უცხოურ ენაზე ტოპოლოგიასა და ოპტიმალური პროცესების მათემატიკურ თეორიაში.

სამეცნიერო მუშაობის გარდა, იგი ფართო საგამომცემლო მუშაობას ეწევა — არის ინგლისური და გერმანულ ენებზე საზღვარგარეთ გამოშვება სბჭოთა (მათ შორის ქართველ მათემატიკოსთა) შრომების მთავარი რედაქტორი.

რევაზ გამყრელიძე ამავე დროს ითვლება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ოპტიმალური პროცესების თეორიის კათედრის გამგედ და მონაწილეობს ქართველ მათემატიკოსთა კადრების აღზრდაში.

რევაზ და თამაზ გამყრელიძეები — მრავალი შვილის ტოლფასი არიან.

ასეთი ტიტულოვანი შვილების მშობლები ბევრი არა ვგავს.

რა საკავშირო გერქვას დედა მსოფლიოში აღიარებულ შვილთა!

სიცოცხლის წყარო

შენი გზა მზესთან, მთვარესთან მიდის,
შენს ნატურფალში ყვეელი ხარობს.
ამ დედამიწის ხარ მებამრიდი
და დაუმშრალი სიცოცხლის წყარო.
დედაც, შენს გვერდით უკლებლოდ დგანან
ცისკარს რამდენიც მოსწყდება სხივი.
ეგ აკენის რწევა და იუნანა
მილიონების ნატურაში ლევიც.
დააღწობს ფოლადს მაც შენი თვალის
მზერა შუქივით ცას მინაშენი.
მჯერა, კერიდან ასული კვამლიც,
კვამლი კი არა, სუნთქვაა შენი.
შენი ბაჯალლო რძის ერთი ნვეთიც
არის მშვიდობის დამპურებელი,
მიტომ არ ტკნება ფესვი სიკეთის,
მუდამ ახალი და უძლეველი.
ძვლებსაც მიტომაც შეენის ჭახანი,
კერას — სითბო და გულებს — ფერება,
იქ სიცოცხლეა, სად დგას აკვანი,
სადაც არა დგას — გადაშენება.
რაც ვარსკვლავია, სულ შინ შუმოდის,
მომავლის ვარდებს ღიმილით ნამაც.
ნურც დალეულა საქართველოში
აკენების რწევა და იუნანა.
თუ საქართველო ნამდვილად გიყვარს
და გსურს გადურჩე მომავლის წყევლას,
მამ, გამაგონე დედური სიტყვა,
იუნანა და აკენების რწევა.
დედაც, მუდამ რომ ლოცვამ ატან,
ცა რომ იხსნება და იმარჯნება,
ეს გაუმარჯოს შენს პირველ ნატურას:
პირმოს, სამშობლოს რომ ეახერება!

მუხღვინი ჩემს სახვარულ
პოემტ ქალმებს სარგამარტოდ:

სულაც არ მიკვირს

წრფელი სალაში სიტყვის ოსტატებს,
ალაღებთ წმინდა გულის ყველილებს...
ცას ვარსკვლავების შუქი მოსტაკით.
დედამიწაზე აყვავილიეთ.
იმედით ივსებთ რწმენის ნაბზართა,
როს შთაგონების ალი გედებათ;
თქვენც ქართლის დედის ძუძუმ დგზარდათ
ქართული ლექსის გუთნისდედებად.
მზევა თაკარა გარეთ, მზევა შინ
და საოცნებო ფეოქავს სამყარო...
სულაც არ მიკვირს — პოეზიაში
მატრიარქატი რომ დაამყაროთ.

აბაბი თევეხამე

ელს, იანვარში შეგამდა
კონკურსის „თანამედრო-
ვეობა და თეატრი“ შედე-
გები. საქართველოს თეატრის მოღ-
ვაწეთა კავშირის სამდენვმ დაამ-
ტკიცა ყოველწლიური კონკურსის
შედეგის დადგენილება და სეწო-
ნის სასუქეთესო ნამუშევრებისათვის
თეატრალურ მოღვაწეებს მიანიჭა
პრემია — თითოეულს 200 მანე-
თის ოდენობით. ესენი არიან: რე-
ჟისორი მედვა კუჭუხიძე, თეატრ-
მცოდნე ნალია შალუტაშვილი, მსა-
ხიობები გურანდა გაბუნია და ქე-
თევან კიკნაძე.

ვულცავთ მათ ამ გამარჯვებას
და ვუსურვებთ შემდგომ წარმატე-
ბებს.

თეატრმცოდნე ნალია შალუ-
ტაშვილს პრემია მიენიჭა წერი-
ლისათვის „ცხოვრება მარტვიც
და რთულიც“, რომელიც გამო-
ქვეყნდა გაზეთ „კომუნისტში“
1987 წ. 21 დეკემბერს.

რეისორ მელა კუჭუბიძეს
პრემია მიენიჭა კ. შარჭანიშვილის
სახელობის სახელმწიფო აკადემიური
თეატრში ა. აფინოგენოვის
„შიშის“ დადგმისათვის.

მსახიობ ქეთევან კიკნაძეს პრემია მიენიჭა რუსთავის სახელმწიფო დრამატული თეატრის სპექტაკლში „ელენე სერგეევნა, ძვირფასო“, ელენე სერგეევნას როლის შესრულებისათვის.

პრემია!

მსახიობ გურანდა გაბუნიას პრემია მიენიჭა კ. შარჭანიშვილის სახელობის სახელმწიფო აკადემიური თეატრის სპექტაკლში „შიში“, კლარას როლის შესრულებისათვის.

რომ ეკვსება?

ფაბრიკის კიბეზე ამავალი ქალის ხანამ შეხებოდა:

— უკაცრავად... ერთი წუთით, თუ შეიძლება!

ქვემოდას შეხანსაგადაცილებული ქალი ამობოლო.

— ნინო, — ხელი გამოიმწოდა, — თქვენთან რედაქციაში ვამირბედი მოსვლას, მაგრამ, როგორღაც თავი ვერ მოვაბი... არადა, საქმე ვეღარ ითმენს.

ნინო ღელავდა, ძალზე ღელავდა. არა, ჩემს გამო კი არ გაუწუხებთ, მე კარგა ხანია ჩამოწერილი ვარ, — სცადა გახუმრება, — ისე კი, აქ 18 წლისა მოვიდი და ჩემი ახალგაზრდობა, ძალა, ღონე და თუ რაიმე კარგი გამიჩნდა, ამ კვლავსა და დღევ. არც ქოლნი მაქვს, არც ქება, ჩემი სურათი სულ სტენდზე იყო გამარჯვებულთა შორის, და მეც, რაც მეტს მაქვებდნენ, თავს არ ვიზოვავდი, გამარჯვებულ ვამარჯვებებზე ვიწერილი და ამასობაში მთავარი გვიმაგანზე დამარჩენია... რომ ვახეხათ ის ჩემი პირველი, სტენდზე გაჩუქებული სურათი და დღევანდელიც, დიანახავთ, როგორ, დავამარცხებულვარ! — არც ქმარი, არც შვილი, არც ძირი... რომ იცოდეთ, რა მწვევედ განვიციდი ყოველივე ამას! ახლა კიდევ უფრო გამიხალდა გულსტეკილი, როცა ვხედავ როგორი ახალგაზრდობა წამოვიდა, რა თავდადებით, როგორ გონივრულად იბრძვის თავისი დედამამშობლოს მომავლის, მისი სახელისა და ღირსებისათვის, მისი უფლებების, დედებისა თუ მრავალჯგუზის დარბაჯული დიდებული ისტორიული ძეგლების დასაცავად. გულს მიკაწარხს ფიჭვი, რომ მათ შორის არ არიან ჩემი შვილებიც, წუხილი, რატომ მათთან ერთად არ უნდა განაგრძობდნენ. ამრავლებდნენ და ამლიერებდნენ ჩემი სათავეები საქართველოს სიცოცხლეს...

და იცით, რამდენია აქ ჩემისთანა? ახლა სხვა ფაბრიკა-ქარხნებში და სხვაგან და სხვაგან? გავა ორბოდე წელიც და ჩემი დამსახურებული პენსიით, ჩემს ოთახში მარტომარტო გამოკეტილი ასე. სიცოცხლის ბოლომდე, ბოლომდე... არა, ჩემსა და ჩემი თანაკრებულის საქმეს კი აღარაფერი ეშველება. მაგრამ, რომ ვუკუურებ ახალგაზრდებს — ჩემს

თვალწინ ჩემი ახალგაზრდული ცხოვრება რომ მეორდება, გული მეწურობდა. ბოლოს ხომ, ჩემი არ იყოს, ისინიც ასე უმომავლო და უშვილოდინი უნდა დარჩნენ.

— რა იცით, იქნებ...

— თავიანთ ბედს ვეიონ? მეტი არ არის ჩემი მეტრიც გაართვასახედად რომ ვერ იცლიან? დღედაღამს რომ აქ ასწორებენ? აქ კი ზოგი ცოლშვილიანია, ზოგს ქალის შერთვას ვერ ვააგონებ — ხან უბინობას იმიზეზებენ, ხან —, რას.

ხანდახან იმასაც კი ვფიქრობ: ვთქვით, ვერ ვაფთხობდი, ოჯახი ვერ შევიქმენი, მაგრამ რატომ ვერ შევიქმენი ვადამეღობა საზოგადოებრივი აზრის ბარიერი, რომ ოჯახის თუ არა, დღდობის ბედნიერებას მაინც ვიიარსებობდი? დიდი გაჭირვებით, მაგრამ როგორღაც ერთ შვილს ხომ ვაგზრდობდი... ანდა, თუ უწყესი და უხეირო არა ხარ და არც ოჯახს არავის უნერგებ; რატომ უნდა იყოს გადასაცხი შენი საერთო თავგანწირვა?

არსებობს კიდევ ერთი გადაულახავი ზღუდე: ვთქვით, საკუთარი ბინა არა გაქვს და გელირსა ბედნიერება, მაგრამ ვაფთხობდი შესასვით უბინაო მუშაზე. ქალელების საერთო საცხოვრებელში ქმარს ვერ მიიყვან, მამაკაცებისაში — ცოლს. გავიგეთ, თქვენთან შემოსულა განცხადება: ერთი ფაბრიკის საერთო საცხოვრებლის გაყმა რომ მეორე ფაბრიკის საერთო საცხოვრებლის ქალიშვილი შერთო ცოლად. ამხანაგებმა გოგონას ოთახი დღუთმეს და სხვებს შეეხიზნენ, თქვენც გიბრძოლიათ, მაგრამ დირექცია სასტიკი წინააღმდეგი წასულა და როგორ დამთავრდა ეს საქმე, კარგად მოგეხსენებათ. ეგებ, ვინემ თქვას: რა ექნათ ახლა, ერთი ოჯახი თუ კიდევ დაინგრაო, მაგრამ ერთული ოჯახებისგან შედგება ერთი, და თუ ვერ გავუფრთხილებთ, ხომ საპირიეთი ხელზე შემოგველია!

ახლა მუშა დედების მდგომარეობა? — 8 საათი ქალი რომ წარმოებაში ვაბარებენ — ხან ოპის ცვლაში მუშობენ, მოვითხებენ დასუსტი მცირე შვილიანობისა თუ ბავშვების ყოფილურბრძანსათვის? სამტოთა ხელისუფლებდა, ემანსიპაციას რომ აუცილებლობლად მიიჩნევიდა, ასევე აუცილებლად თვლიდა იმ შრომითი თუ სა-

ყოფიასოვრები საკითხების მოგვირებასაც, რაც დაეხმარებოდა ქალს, საზოგადოებრივ საქმეშიც ევარგა, ოჯახშიც და დედობის მოვალეობაც ღირსეულად შეესრულებინა. მაგრამ, რა გამოვიდა? — მოხდა ის ნანატრი ემანსიპაცია? მივიღეთ მამაკაცებთან თანასწორი უფლებები? — მხოლოდ ნაწილობრივ, იურიდიულად, მაგრამ დანარჩენ პრობლემებს როგორ ვაართვას თავი?

იმას აღარ შეგახსენებთ, რამდენი ათასი ღირსეული ქალი გვეყავს, არც იმას, როგორია ქალის წვლილი ჩვენი ცხოვრების შექმნაში, — ავგარ, ამ ჩვენი ფაბრიკის მუშაობაც ხომ სანაყნევი ქალების მზარბაც გადადის, მაგრამ რა მსხვერპლის ფასად...

ახლა ისიც ვთქვით, ვინ როგორ ვაიგო და გამოიყენა საუკუნეობით ნაოცნებარი ემანსიპაცია? ქალების ერთი ნაწილი, რომელსაც დროე მებტი აქვს და შეიძლება, ტოლწესის ცოდნის ღონის ამღობებაში, საზოგადოებაში ღირსეული ადვალის დამეკიდრებაში ან შვილების საუკეთესოდ აღზრდაში კი არა, ნივთების შექმნაში შესიზრება და ის თავისი ერთი კინილა ბავშვიც (თუ კი ის ერთი მინაც ჰყავს), წესიერად ვერ გაუზრდია.

ზოგი ქალი კი, მამაკაცებს მამაკაცურ ქცევაში, სწავლაში და სივარების წევაში ეცხიბება და ამით თავსაც იწონებს, შეგვივლიათ დღისით — მზისით, სასწავლო და სამუშაო საათებში ქალაქის ყავახანებში? გინახავთ თამბაქოს ბოლით ჩამობნელებული დარბაჯებში სივარების წევით, ყავით თუ სხვა სასმელების სმით ვაბრუნებული ყმაწვილები და ქალიშვილები? ასეთმა ახალგაზრდებმა იოჯიბე რომ შექმნან, ხომ ვიცით, რა მძიმე იქნება მათი შთამომავლობის ბედი...

ოჯახი...
საღდა ოჯახი! არის მხოლოდ საერთო ქერი, კვლეები, სამუშაოდან დაბრუნებები, დაღლილი ქალის მიერ წინა ღამით სხვაგვარად გამაზღვებული საუზმე. საღილი და ვახშამი, ოჯახი, სადაც ოჯახის წევრები ვერც კი ხვდებიან ერთმანეთს და არც იციან, ვის რა აწუხებს, რა უხარია,

მოკხველა ლაქსები

დღევანდელ იყავ, სამყარო!

წამომპართე შენს ქარაფებს, მხარეც, მართლაც ზღაპარი, შევთხოვე ერთს და მეტს არაფერს. შენგარ ჯერ არ გამყარო. ლურჯ ტალღებზე დამასვენე. როგორც თეთრი აფერე, ჩაგებუტებ და მის მერე შენი მზერით დავევრობი. არ გამიშვა თბილი ხელი, დავეყვო წალკარ სანახავს, მთესველი და მიწის მხენელი, ყველა, ყველა მანახე. შენგა რითი გამოვხატო, ლექსებს ცვარად ვაპყურებ, სილაშხის თეთრი ხატო, კაშკაშა მკვს ვაყუყურებო. დაგილოცავ მაგ ნათელ ფერს, დღევანდელ იყავ, სამყარო! შევთხოვე ერთს და მეტს არაფერს, შენგარ ჯერ არ გამყარო.

ლალი კარნახალიძე

ენძელა

მადლა ქანია დაღმლიო, ვუხსპირას კედელს მიჰყვარია. ენძელა ახლად გაშლილი შიხა უღერხუხებს ფიქრისან. შენ ყინვას როგორ უძლებდი, მადლა კოშკში რომ იძინებ?! ფირსუხფირს ფურცლები, მოუხუტია სიცოცხეს. შემოვიარე ბოლს კიდე, ყვავილები გული უმცდრაო. მომხიბლა შენმა სიწმინდემ და სიფრთხილამ ფურცელმა. წყარო ჭუხუხიბო გაებება, შენამდღ ბევრი უფლია. მზეო, ამალი, ენძელას შენი ლეჩხა სწყურია.

მარო ვაშაპიძე

სად დადის, რას იკეთებს?... რა უნდა ისწავლოს ასეთ ოჯახში ყმაწვილმა, ან სად სკოლა მისთვის დედას, რომელსაც მეორე სამუშაო დღე შინ ხვდება?...

ქალის სამუშაო ადგილი რომ მაინც შეეფერებოდეს სანიტარულ-ჰიგიენურ ნორმებს! განა საფარგაშო არ არის, რომ მუშაკა-ქარხნებში, წარმებებში თუ მეურნეობებში მეტწილად ჯერ კიდევ არის ქალისთვის შეუფერებელი მძიმე ხელით შრომა. ბუნებრივი მხაფიერი, მტვერი, ნესტი, ნორმაზე მაღალი თუ დაბალი ტემპერატურა? ზერებში, პლასტიკებში, ბალებში, ბოსტნებში, სათურებში კი უმხამ-ქამიკატების „უბე“ და უმეცარი გამოყენება... და შედეგად ხომ არ აყვავებს: თურმე, პირველ ადგილზე ერთ ბავშვთა სიკვდილიანობისა და ანკოლოგიური დაავადებების მხრივ... ჩველ ბავშვთა სახლებში სიარული მატულობს ღვთისა და მშობლებისაგან მოძულებული, უბედური ბავშვების რიცხვი და ყოველთვის ამას დავეუმატოთ ყმაწვილთა შორის ნარკომანია, არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის დანაშაულობანი.

ყველაფერი ეს საერთო-საკაცობრიო სატკივარიო, ვამბობთ ხოლმე თავის დასამშვიდებლად, მაგრამ ყველა ექვს კიდევ თავისი ტკივილისათვის საპირო მაღამოს.

დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუცია თუ განსაკუთრებით შეეხო ქალის ბედს, დღევანდელი რევოლუციური გარდაქმნის ვითარებაში დღის წესრიგში ისევ და ისევ ქალთა საკითხი დგას. ისევ ქალის შრომისა და ყოფა-ცხოვრების პირობები მოითხოვს ძირეულ გარდაქმნას, მაგრამ რა მიმართულებით?

ყველამ ვიცით, როგორც ყურადღება ექცევა ახალგაზრდა ოჯახებს, მათი საბინაო და საარსებო პირობების გაუმჯობესებას. ამასწინათ თბილისში, დიდ დიღომში, აშენდა 170-ბინიანი კოოპუსი, გეგმაშია კვლავ აშენდეს ასეთი კოოპუსები, და, საერთოდ, ყველა მიკრორაიონი განაწინანდეს ახალგაზრდა ოჯახების მოთხოვნილებათა გათვალისწინებით. მეტი ყურადღება ეთმობა საოჯახო საერთო საცხოვრებლების მშენებლობას სტუდენტებისა და მუშებისათვის, აგრეთვე დედათა და ბავშვთა კეთილდღობის უზრუნველყოფა დაწესებულებების მომარაგებას. უამრავი სიახლე ინერჯება დღევანდელ გარდაქმნასთან დაკავშირებით. რუსთაველის საზოგადოებასთანაც (რამდენადაც ვიცით, ამაში თქვენს რედაქციასაც უღევს წილი) შეიქმნა დემოკრატიული ფონდი. იქმნება სხვადასხვა სახის კოოპერა-

ტივები ბავშვთა სახლებისა თუ მრავალწლიანი ოჯახების დასახმარებლად... და მიინც, როგორც არასდროს, ჩვენი ცხოვრების დღის წესრიგში დგას უმთავრესი საკითხი — ქალის, დედის სამუშაო დროის ბიუჯეტის მოწესრიგება.

და აი, მივადექით პრობლემას, რომელიც საჯარო განხილვას, სიცილოვების, ეკონომისტების, წარმოებათა ხელმძღვანელებისა და ერთობლივ ქვეყნისა და ოჯახის გულშემატკივართა განსახველად გამოტანას მოითხოვს.

რით და როგორ დავგზნებოთ ქალს?

ჩვენ ვიცით, რომ ზოგ საწარმოში დაინერგა მცირევი გრაფიკი, ზოგან ქალების შინ დასაქმება... მაგრამ ეს მხოლოდ ცალკეული წარმოება-დაწესებულებების ხელმძღვანელების ინიციატივით ხდება და ამ ექსპერიმენტის შესწავლა და გავრცელება ვერ მოხერხდა, ერთი მხრივ წარმოებისა და მეორე მხრივ — თვით მუშა ქალის მიზეზით: წარმოებას მუშაობის გართულების ეშინია, ხელო მომუშავე ქალს — ხელფასის განახევრებისა.

მაგრამ მოდიოთ, ვიფიქროთ:

აბაბთ, ბევრი დამეთხნებთა, რომ გრაფიკით დადგენილი 8-საათიანი სამუშაო დღიდან პირველი 4 საათია განსაკუთრებით პროდუქტიული, ასე რომ, ორად დადანაშაულებული 8-საათიანი სამუშაო დღე შეიძლება წამდგინი არც აღმოჩნდეს.

რაც შეეხება ქალის შრომის ანხალაუტებას: განა ნებისმიერი საწარმო თუ საკურონალო გეგმის შესრულებისთვის გაწეულ შრომაზე ნაკლები სოციალური ფუნქცია აკისრია ქალის თავის სამუშაო ადგილას, ოჯახში? რომელი საქმე შეადრება ბავშვის შობას, მოვლა-აღზრდას, ბავშვის საწოლთან დამეების თვებს? დედა ხომ ერის სიცოცხლეს ზრდის, მის იმედს და მომავალს და, მამასადამე, სახელმწიფო დაინტერესებულთა უნდა იყოს, რომ იგი მატერიალურად არ დაზარალდეს, შეძლოს ღირებულად გაართვას თავი ბუნებისა და ქვეყნის მიერ დაკისრებულ მოვალეობას, თორემ „ეიკოლოგიაო“ რომ გავიძინებთ, ეკოლოგიური საშიშროება მონაგონი იქნება იმასთან შედარებით, რაც გვემუქრება, თუ ქალს, დედას ვერ ვუშველეთ, ოჯახს, სიცოცხლეს ვერ ვუშველეთ, ბავშვებს ვერ ვუშველეთ.

ნინო დამემშვიდობა და თავის საამქროს მიაშურა.

დიდგნობნელოპანი პროპული დოკუმენტი

ქართული ენის კუთვნილ უფლებებში აღდგენა თითქმის ორი საუკუნეა აუხდენელ ოცენად რჩებოდა. ამ მხრივ ბევრი გაკეთდა ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ, მაგრამ რესპუბლიკის სახელმწიფო ენის უფლებები მაინც ილახებოდა და ზოგიერთ მრავალფეროვან რეგიონში იგი ზედმეტად კი შეიქმნა. როგორც ეთნოგრაფს, მაქვს სამწუხარო ფაქტები: ბოლნისის, დმანისის, მარნეულის, წალკისა და ახალქალაქის რაიონებში ქართულ ენას თვით ზოგიერთ ქართველიც ვეღარ ფლობს. აღარას ვამბობ ქალაქებში მცხოვრებ „ზედმეტად კულტურულ“ ვაიქართველებზე, რომელთაც საკუთარი ოჯახებიდან დედაენა განდევნეს და სხვათა ენაზე მეტყველებენ.

ახეთ ვიოარბაში, სრულიად ბუნებრივია, ჩვენთან მცხოვრები არაქართველოვანი მოსახლეობა რესპუბლიკის სახელმწიფო ენის შესწავლას არაფერად დაგიდევთ. დღესაც, დედაქალაქშიც კი, ზოგიერთ სამინისტროსა და წარმოება-დაწესებულებებში სხედან ტექნიკური მდივნები, რომლებიც სხვათა გასაღიზიანებლად ქართულად არ მეტყველებენ და

ამით თავსაც იწონებენ, როგორც წესი, მოხულსაც აიძულებენ დედაენაზე არ ილაპარაკოს...

ამრიგად, სრულიად კანონზომიერია ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამის გამოკვეყნება, რომელსაც საჭარო განხილვის შემდეგ კანონის ძალა მიეცემა. განსაკუთრებული დოკუმენტი სრულფასოვნად არის შედგენილი და ძირითადად მოწონებას იმსახურებს, ოღონდ ჩემის აზრით, ქართული ენის სახელმწიფო პროგრამის საზოგადოებრივი კონტროლის ორგანიზაციისა და კოორდინაციის ფუნქცია რუსთაველის საზოგადოების პრეზიდენტისა და საქართველოს მშენებელთა კავშირის გამგეობასთან ერთად მეცნიერებათა აკადემიასაც უნდა დაეკისროს. უფრო მეტიც, მეცნიერებათა აკადემიის შესაბამისმა ინსტიტუტებმა ადგილებზე საგანგებოდ უნდა გამოიკლიონ და მეცნიერულად დაადგინონ რესპუბლიკის თითოეულ რაიონში რამდგომარეობაშია დღეს ქართული ენა. ერთი რამ ცხადია: მან რესპუბლიკის საზღვრებში სახელმწიფო ენის ფუნქცია რომ შეასრულოს, დიდი ძალისხმევა და მუშაობა საჭი-

რო. აქ დაუშვებელია აჩქარება. ამომწურავად უნდა გავითვალისწინოთ წარსულის მწარე გამოცდილება და, რაც მთავარია, არავითარ შემთხვევაში შეცდომები არ უნდა დაეუშვათ. გამორიცხულია აღმინისტრირება, მხოლოდ მეცნიერულად სრულყოფილ აზრს და მეთოდებს უნდა მივიტყვას გასაქანი, თითოეული რაიონის სინამდვილის ამომწურავი გათვალისწინებით.

ქართული ენა თავის უფლებებში ვერ აღდგება, თუ ასეთივე პროგრამა საქართველოს ისტორიისათვისაც არ დაისხება. ცხადია, „საქართველოს ისტორიის“ რედაქციის ფარგლებში ეს საკითხი ვერ გადაწყდება. აუცილებელია უფრო ფართო მასშტაბის აზროვნება. ვნახოთ, რას შემოგვთავაზებენ საქართველოს ისტორიის პროგრამის შემდგენლები. საქართველოს ისტორიის პროგრამის პროექტის საჯარო განხილვა დიდად შეუწყობს ხელს ქართული ენის სახელმწიფოებრივი უფლებების პრაქტიკულ განხორციელებას.

ლევან ფრუიძე,
ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი

ქალთა საბჭოს პრეზიდენტის სსლოვაკიაში

ჩატარდა რესპუბლიკისა და თბილისის ქალთა საბჭოების პრეზიდენტების გაფართოებული სსლოვაკიაში, რომელმაც განიხილა საორგანიზაციო და მიმდინარე საკითხები.

რესპუბლიკის ქალთა საბჭოს პრეზიდენტის თავმჯდომარის მოადგილედ აირჩიეს ზინაიდა კვაჭაძე.

რესპუბლიკის ქალთა საბჭომ სსრკავშირის უმაღლესი საბჭოს არჩევნებში თავიანთი დეპუტატობის კანდიდატურად წამოაყენეს ფილოლო-

გიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი გუჩა კვარაცხელია და სსრკავშირის სახალხო არტისტი ლიანა ისიკაძე.

შეკრებილებმა მოუხმინეს გუჩა კვარაცხელიას, რომელმაც მათ გააცნო თავისი პროგრამა.

ქალთა საერთაშორისო დღისთვის მზადების საკითხებზე ისაუბრა ნინო ფვანიამ.

საკავშირო ქალთა კომიტეტმა და საკავშირო ფინანსთა შემსრულებლმა

ქალთა კომიტეტების მუშაობის გასაუმჯობესებლად შეიმუშავეს მნიშვნელოვანი ღონისძიება: გამოაქვეყნა სათანადო თანხა, იგი როგორც ხელფასის დანამტი მიეცემა მთ ქალებს, რომლებიც წლების მანძილზე უანგაროდ, საზოგადოებრივ საქმიანებაში მასშტაბურად დაწინაურდნენ ქალთა საბჭოებში.

ამ საკითხზე ინფორმაცია გააკეთა რესპუბლიკის ქალთა საბჭოს მდივანმა მადონა მგელაძემ.

ლულუ დადიანი

ლექმბრის მიწურულს ახალგაზრდა მხატვართა კლუბ „ფიროსმანში“ გაიმართა ლულუ დადიანის პირველი პერსონალური გამოფენა. აქ გამოტანილი ნამუშევრები მხატვრის ინტერესთა სფეროს მხოლოდ მცირე ნაწილს წარმოადგენდა. პროფესიონალები და ფერწერის მოყვარულები მის შემოქმედებას ჯერ კიდევ 1928 წელს, რესპუბლიკურ გამოფენაში მონაწილეობისას გაეცნენ. მას აქვთ ლ. დადიანი მონაწილეობის რესპუბლიკურ, საკავშირო და საერთაშორისო გამოფენებში. 1979 წლიდან იგი სსრკ მხატვართა კავშირის წევრია; წლების მანძილზე პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწევა პიონერულ და მოსწავლეთა სასახლის ხატვისა და ფერწერის კაბინეტში, დიდი ინტერესით მუშაობს წიგნის ილუსტრაციაზე; დასურათა ჩარა გელაშვილის რომანი „ღედის თოხი, მოთხრობა „სერისო“. მალე დაისტამბება ნოვალის ნაწარმოები „პიანის ფონ ოფტერდინგის“.

ეს გამოფენა ხელვანის ეფუძლუდავი ენერჯისა და თვდადებული შრომის შედეგია. საგაოფუნო დარბაზის თაღვანი, მუდურად და სხაიმოვნო ინტერირი შესანიშნავად ერწყმის ლ. დადიანის ფერწერას და იდუმალეხისა და ფერების სამყაროში გადაყვარობს. მხატვარს სურს, ღრმად ჩასვლდეს ბუნების საილუმოელებს, მასში არსებულ წინააღმდეგობებს, ადამიანისა და სამყაროს დაპირაფუძლებებს (კომპოზიციები სერიოდან „სწეული ბუნება“, „ხანკის ქალბები“). თავად თემატიკა, რომელიც რეალობიდან, ინტერეტებიდან მომდინარეობს, ინტუიციის, გრამოზიერების სფეროში გადადის.

განწყობილების შემეხმის თეავარი ფუნქცია ფერს აქვს. ის ყოველივის დიდი დინამიკით მუშაობს. ზოგჯერ მისტიკური, რიტადურ სამყაროში გადაყვარობს („ბარჯის მუღაბნოენი“, „განდეგობები“, „ღამის კომპოზიცია“, „ნაირას პორტრეტი“),

ზოგჯერ კი ცხოვრების დაუოკებელი რიტმით გამოწვეულ ნერვულ კულმინაციას გადმოგვცემს („უსათაურო“, „იხილიონი“).

ლ. დადიანთან ფერს სიმპოლური მნიშვნელობაც აქვს, კომპოზიცია „უსათაუროში“ დიდი წითელი ლაქა თითქოს აუტანელ ყვირილის ხმას გადმოგვცემს, ქვედა მარჯვენა კუთხელი ვარდისფერი — სიმშვიდისა და სულიერი წონაწრობის განცდას გვიქმნის. ან კიდევ „განდეგობები“ — გავეირვებულ თეთრი, რომელიც ზანაღაკების წყურთადა ხმას მოგვაგონებს და სადაც სურათის სიღრმეში ნელ-ნელა ქრება. სანტერესილიდ არის გადაწყვეტილი „ნაირას პორტრეტი“. ნარინჯის და ლურჯი ფერებით შემქმნილი კომპოზიცია მისტიკური ხასიათის ატარებს. ეს შემოქმედი ქალის პორტრეტი, რომელსაც სხვისთვის უბილავი სამყარო აქვს. მხატვარი მიგვაინუნებს, რომ ხელვანში არის რაღაც იდუმალი, ღვითი მონიქებული.

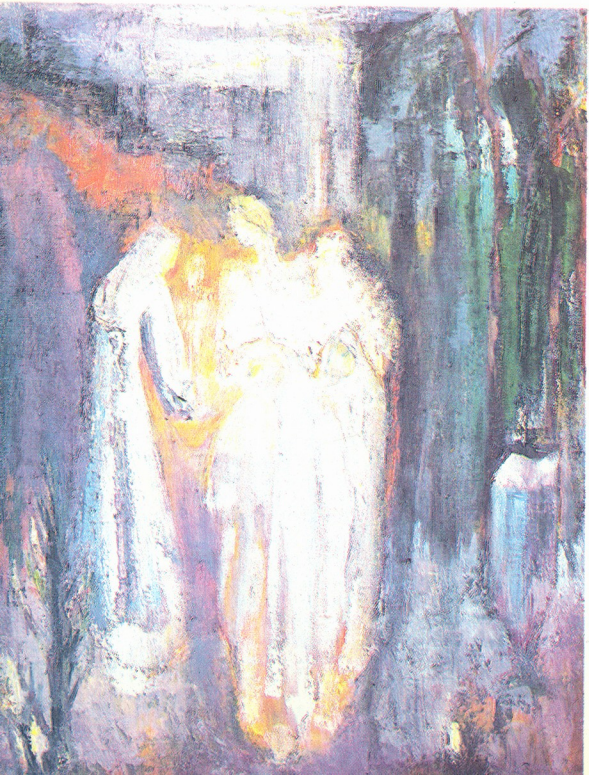
ლ. დადიანის კომპოზიციის თანდაყოლილი გრძობა მის ნაწარმოებებს უფრო მეტყველს ხდის. ჩინებულად არის მოქმენილი კომპოზიცია „იხილიონი“, რომელიც ორმავი სპირალისაგან შედგება და ცხოვრების დუალიზმს გამოგვცემს.

„ოუბრის მანქანები“ ტრაპიკოია. კომპოზიცია სამი დამოუკიდებელი დასრულებული ნაწილისაგან შედგება და ამავე დროს მიღწეულია ამ ნაწილთა აბსოლუტური მთლიანობა. კომპოზიციაში მხატვარს შევეყვართ მარცხენა მხრიდან — თვალად იქცევაშ თეატრის მიტოვებულ რეკუზობს, ცივ ტონალობას, მკვირვ ფერაღვან ზედაპირს, თავისუფალ მონახმებს, რომლებიც ბერწავნე ფორმებს — ზოგან მოყულონიანსა და მკვირვს, სხვაგან კი ბაეროვანსა და გამვეირვებულს. კომპოზიცია ტრაპიკონის მარჯვენა ნაწილში თავდაბ მარჯვით სარკით, რომელიც კვლავ მარცხნივ არის შემოზრუნებული, რის გამოც იგი უბოგვარად წრიულია და შეკრული.

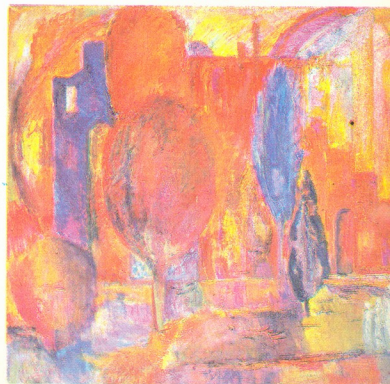
ძლიერი ემოციური დატვირთვა აქვს სურათის „გარჯის მუღაბნოენი“. ათინათებით აციმციმებული ლანდები სურათის სიღრმეში ინთქმებიან. წამოკრილია დროთა კავშირის პრობლემა. შენელებული რიტმით, დიდებული სიმშვიდით გვშორდებიან ლანდები და მომწვანო-ოქროსფერი უღანზოში იკარგებიან. უსუსველიდ ორღდება მანძილი ჩვენსა და ჩვენსავე ფესვებს, ჩვენს წარსულს შორის, მაგრამ მაყურებლისკენ სიკეთის იმედად სიღრმიდან მოედინება მანარდობებული წყარო. ამ ნამუშევარში მკავიოდ აგებული კომპოზიცია და ფერადობანი გადაწყვეტა სათანადო უტარადობასა და მეტყველობას ანიჭებს სურათს.

ბუნების ხელყოფის ერთგვარი პროტესტია მხატვრის ფერწერული სერია „სწეული ბუნება“. ამ სერიას მიეკუთვნება კომპოზიცია „თეგზი“. წინა პლანზე თეთრ სიბრტეზე შვიკ, ჩაყარებული, ჩონჩხად ქცეული თევზია, ხოლო ზედა კუთხეში ადამიანის თავი, რომელიც ფართოდ გახედილი თვალებით უყურებს ტექნიკის, ეპოქის შემზარავ მომაკენებულ გაგუნანს სიციცხლზე. მეორე კომპოზიციაში კი — დამსკლარი, გამოფიტული, დაღლილი მიწასვე დაღლილ და გამოფიტულ ატლანტებს უყრავთ.

ლულუ დადიანი ახალგაზრდა შემოქმედი. გამოფენაზე წარმოდგენილი ნამუშევრები მხოლოდ მცირე ნაწილია იმ მრავალმხრივი ძიებებისა და მხარბი ფერწერისა, რასაც მხატვრის სახე-სწილში შევხვდით. ლ. დადიანის შემოქმედების წყარო გარე სამყაროა, რომელსაც მხატვარი სულიერი პირი-მში ატარებს, თავისუფალიდ გაშტკავს და მისეული ფერწერული ენით გამოგვცემს. პირველი პერსონალური გამოფენა მხატვრის ერთგვარი ანგარიში იყო. მომავალში კი კვლავ ძიებები და რა თქმა უნდა, ახალი შემოქმედებითი წარმატებები ელის.

- კობეის ნიშანი
- თევზი, სერიიდან — „სწეული ბუნება“
- გულმოსუაღენი
- ცისარტყელა ქალაქში
- სახლი კიპარისებით
- კერპები
- შკედრის მზე

უნგრეთის მიგრაცი- კონტრაქტი

ამ თბილ და მტკიცე მეგობრობას მოძველებული უნგრეთის მინა-წყლის იმ დაუფიქრებელი განმათვისებელი მძიმე ბრძოლებში ჩაეყარა საფუძველი.

...1944 წლის მინურულში საბჭოთა არმიის უკრაინის ფრონტების ჯარებმა ბუდაპეშტში ფაშისტ დამპყრობთა უდიდესი დაჯგუფება ცეცხლის რკალში მოაქციეს და კიდევ ერთი „სტალინგრადი“ განახორციელეს. ამ განმათვისებელი ბრძოლებში მონაწილეობდა ახალი იარაღის „კატუსების“ რეაქტიული დივიზიონი, რომელიც ბალატიონის ტიპის მახლობლად — სოფელ ალაპში შეჩერდა. დივიზიონის მებრძოლები თავიანთი რეაქტიული დანადგარებითა სოფლის მეცხოვრებას უჯახებში განლაგდნენ და გვარდიული დივიზიონის სახეიდრო კომისარია — გალაქტიონ პაიჭაძე, — სხვა ოფიცრებთან ერთად სოფლის სკოლის მასწავლებლის დივიზიონის ოჯახში დაბინავდა.

1945 წლის იანვარში სოფელ ალაპის ირგვლივ პიტლერებმა მოულოდნელად სამკედრო-ასიცოცხლო ბრძოლა გააჩაღეს, რათა ჩვენი ალყა გაერვიათ და ბუდაპეშტში ფაშისტთა დაჯგუფებას შეერთებოდნენ. მტრის უპირისპირე ტანჯი სოფელ ალაპზე გავლით ბუდაპეშტისკენ მიისწრაფოდა. მოწინარის ოჯახმა, კერძოდ, მისმა პატარა ქალიშვილმა — მარგიტამ ეს ამბავი გალაქტიონ პაიჭაძეს შეატყობინა. ამან განსაზღვრა დივიზიონის საბრძოლო მომზადება, პირადი შემადგენლობის გადარჩენა და ამოცანის ღირსებულად შესრულება. პატარა მარგიტამ და მისმა ოჯახმა უდიდესი განსაცდელისაგან იხსნეს ჯარისკაცები.

გავიდა 40 წელიწადი იმ დაუფიქრებელი დღიდან. 1985 წლის მაისში, საბჭოთა დელეგაციასთან ერთად — მამარქში გალაქტიონ პაიჭაძე უნგრეთს გაემგზავრა,

სადაც შესაძლებელი გახდა მარგიტ მოწინარის მონახვა. მარგიტის მშობლები უკვე გარდაცვლილიყვნენ. თვითონ კი დოქტორ დუბეც-შანდორნეს გაყოლია ცოლად და დიდი ოჯახით ბუდაპეშტში ცხოვრობენ. მხოლოდ 40 წლის შემდეგ მოხდა გალაქტიონ პაიჭაძისა და მარგიტის ამაღლებული შეხვედრა საბჭოთა დელეგაციისა და უნგრელი მეგობრების თვალწინ.

1987 წლის აპრილში, უნგრეთის განათვისებლების დღესასწაულში მოწინარეობისათვის მამასთან ერთად წილად მხედა ბედნიერება გაემგზავრებულყავი მოძველებულ ქვეყანაში, სადაც კულთბილი შეხვედრები გავემართეს. საპასუხოდ ჩვენც დიდი სიამოვნებით მარგიტ დუბეც-შანდორნეს ოჯახი.

და აი, ჩვენი ძვირფასი მარგიტი თავის მეუღლესთან ერთად საქართველოშია. ჩვენმა სტუმრებმა დათავალოვრთ დედაქალაქის ღირსშესანიშნაობანი, იყვნენ მუხუხუხებში, დაესწრნენ რუსთაველის თეატრის სპექტაკლს, ეწვივნენ მცხეთასა და თელავს. მოიხიბლნენ ისტორიული ძეგლებით. მათ გულთბილი შეხვედრა

მოუწყეს საქართველოს საზღვარგარეთის ქვეყნებთან მეგობრობისა და კულტურული ურთიერთობის საზოგადოების სსრკ-უნგრეთის განყოფილებაში.

შთამბეჭდავი იყო ჟურნალ „საქართველოს ქალის“ რედაქციაში ქალბატონ მარგიტისა და მისი მეუღლის, ბუდაპეშტის ნამეფანი ქირურგის დოქტორ შანდორ დუბეცის სტუმრობა (მათ სამი შვილი და ექვსი შვილიშვილი ყვაეთ).

შეხვედრაზე მარგიტმა ორმოცი წლის წარსულიდან ბევრი რამ გაიხსენა. თვითონაც დაინტერესდა ჩვენს ქვეყანაში ქალის მდგომარეობით. ჟურნალის მთავარმა რედაქტორმა მარია ბარათაშვილმა უპასუხა სტუმართა შეკითხვებს, სამასწორე სუვენირები გადასცა უნგრულ მეგობრებს.

შეხვედრის მონაწილეების გულთბილ საუბარში მონაწილეობდა უნგრელი პოეტი ქალი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასპრანტი, პირანეტა ბანირაქი. სტუმრებს ვახლდით მე და ჩემი ძმა ვლადიმერ.

სამი ნოველა

მხატვარი ქარლო შახულია

იჩაღი

— თქვენ ჩემს მიუღლებზე გინდათ დაწეროთ?

ქალს სიხარულით თვალები გაუბრწყინდა, დაიბნა, სკამის შეთავაზებაც დაავიწყდა. არ იცოდა, რა ექნა, ხან კარადის უჭრას გამოწვივდა, ხან თაროდან რომელიღაც წიგნს გადმოიღებდა და ისევ უკან დებდა. მერე შვილიშვილს გასძახა, სათვალე მომიტანეო. გოგონამაც მაშინვე მიურბენინა.

— მაინც რა გაინტერესებთ? ეს ისე მკითხა, თითქოს მისი ცხოვრების შესახებ ვეკითხებოდი და არ იცოდა, რით დავწყო.

— უფრო მეტად წერილები, ფრონიტიდან მოსული წერილები!

— წერილი ბევრი მაქვს... და კუთხეში მდგარ სკივრს თავი ახადა. იქიდან წერილების შეკვრა ამოიღო და მაგიდაზე გაშალა.

მე კითხვას შევუდექი, გამეღიმა. — ეს ხომ ის წერილებია, შეუღლებამდე რომ სწერდით ერთმანეთს. მე კი ფრონიტიდან მოსული ბარათები მაინტერესებს.

— აგერ ისიც, — თქვა და ორი გაკეთილებული, აცრეცილი ქალაღი გამომიწოდა, — ერთი 1941 წლის სექტემბერშია გამოგზავნილი,

მეორე — 1942 წლის იანვარში, მეტი არაფერი მოუწერია.

მერე სურათები დამიწყო წინ. — ეს ჩემი მიუღლეა, — მხარბევიან ვუკაცუე დააღო ხელი, ესეც ჩვენი პატარა ბიჭი, მამა არ ახსოვს, ათი თვის დატოვა, ახლა კი თვითონ აი, რამოდენა გოგონა ჰყავს, — და გვერდით მდგარ პატარას თავზე ალერსიანად გადაუსვა ხელი.

— დაღუპვის ცნობა როდის მიიღეთ? — ვკითხე.

გინახავთ ოდესმე სახეს შეყინული ღიმილი?. პირველად იმ ქალის

სახეზე ვნახე, როგორ შეაცივდა სიხარული, როგორ ჩაუქრა ბედნიერებით ანთებული თვალები.

ერთხანს უაზროდ დასცქეროდა მაგიდაზე გაშლილ წერილებს, მეორე სათვალე მოიხსნა, ცხვირსახალცითი გაწმინდა, ცრემლი არ მოსვლია თვალზე, ალბათ ბინდი გადაეკრა და ეგონა სათვალე დაიბურა.

ყოფილ, რაღაც უცხო ხმით დაიწყო.

— მეორე წერილის მიღებიდან ერთი თვის შემდეგ მოვიდა ცნობა — დაიღუპაო. არ დავიჭერე, ტყვია როგორ მოერეოდა იმოდენა ვაჟკაცს. დაღუპულებიც ხომ დაბრუნდნენ, ასეთ ცნობას ღებულობდნენ

და მერე ოჯახი მათი მოსვლით ხარობდა. მეც ველო... მეგონა აგერ, აგერ შემოაღებს კარს-მეთქი. გუშინწინ ხალათი გავურეცხე, მტკერი დასვლილობა... ვინ იცის, იქნებ მალაროში აიჩემოს წასვლა.

ვუსმენდი და მაოცებდა ამ ქალის საუბარი, მის მიერ შექმნილი სამყარო, რომელსაც წლები არ შეეხებია, დრო მისთვის 1942 წლის იანვარში გაიყვანა, დაღუპვის ბარათის მიღებისას და მას შემდეგ არაფერი შეცვლილა, დარჩა მხოლოდ მოლოდინი, უსასრულო, დროით გაუწოდელო მოლოდინი...

— ამასწინათ სურათი მთხოვეს, — განაგრძო, — ომში დაღუპულთა

სტენდს ვაკეთებთ და იქ უნდა გავსვათ ვაკრათო... არ მიმოიხილო... იქნებ თქვენი ისე გინდათ დიპლომ მასზე, როგორც დაღუპულზე?

არაფერი მინასუხნია, უხმოდ გაიშვილე გარეთ, ათასგვარი ფიქრი მატრიალებდა თავში. მაინც რა იმედოვანაა, რისთვის მივედი იმ ქალთან? იქნებ მინდა დავაწმუნო იმას, რაც მას წლების განმავლობაში ვერ დაუჭერებია, ან წავართვა იმედი, რაც მის სხოვრებას შენარჩხს, აზრს აძლევს. რა პატარაა, რა უაზროა ეს იმედი, მაგრამ მაინც იმედია... ჩვენს კი ვაკრებენ ასეთი იმედოვანად მანებები, ალბათ იმიტომ, რომ მათი ღიღი გრძნობისა არა გავგებება რა.

ისევ გელი

გელოდი, დღესაც გელოდი, მეგონა დღეს მაინც მოხვიდოდი და დიდ სიხარულს მომიტანდი. ყოველ წუთს მეგონა ჩუმად შემოიპარებოდი სახლში, როგორც წინათ, ბავშვობაში იცოდი — ზურგიდან მომეპარებოდი, თვალეზე ხელს ამფარებდი და ჩამჩურჩულებდი:

— აბა, გამოიციან, ვინა ვარ? შენს ხელებს რა გამოცნობა უნდა, მაგრამ განგებ გეკითხებოდი: — ვინა ხარ?

— ვერ მიციანი, ვერ მიციანი, — მხიარულად აუხსუხსებოდი და კისერზე ჩამოემკიდებოდი.

ახლა სინათლე დააკლდა იმ თვალებს, შენ რომ ყოველ დღით, საწოლში გაღვიძებულს, დიმილს გაფრქვევდა... მაგრამ სულაც რომ დაბრუნდებოდი, სულაც რომ ვერაფერი დაინახე ამ თვალებზე, შენ მაინც ვიცნობენ, შორიდანვე შეგამჩნევენ.

ის ხელებიც დაბრუნდნენ, დაჩაივდნენ, შენ რომ გელაერებოდი, გეფურცებოდი, მაგრამ მაინც შემოწმებდნენ შენს განიერ მხრებს, მაინც ჩავიკრავენ გულში.

მაღელვებულდებოდა, წახსოვნილს მოთხარო. მჭეროდა, შენი ყოველთვის მჭეროდა. აკი ფრონტიდანც მჭეროდა: მაღელვებულად, გავიპარებებოდა და ჩამოვალ, მანამდე ჩვენს ვინაბს მოუარე კარგალი.

უფალო, შენს ნაცვლად ვაზს ვეფრებები, ახე მგონია, შენი ხელების

სითბო და შენი სუნთქვა აქვს შემოხახული.

იცი, კიდევ რატომ მიყვარს ჩვენი ვენახი? — შენი ტლია. იმ წელს ჩაუყარეთ, შენ რომ დაიბადე, ჩვენ ბავშვთა ერთად გაიზარდებოდა, — ამბობდა მამაშენი. გაიზარდა, დავაქაცადა, ნაყოფიც ბევრჯერ დავსხა, შენ კი...

შენი ტლიები დაბრუნდნენ, ჩვენს მეზობელ კოტებს ხელი აღარ მოხსოვლია, შენთან რომ გიგულა წავსვლილობდა, უფებო დაბრუნდა. მათ რომ ვხედავდით, გული მიკვებოდა, ვით თუ, ჩემი ვაჟაკიც დამისახიჩრდეს, ვაი თუ, შეგებობამ დამიჩაგროს-მეთქი, მაგრამ მერე იმასაც ვნატრობდი: ნურც ხელი ექნება, ნურც ფეხი, ოღონდ ხული მოიტანოს ჩემამდე, ოღონდ თვალებში სიცოცხლის შუქი ნუ გაუქრება-მეთქი. მე შემოგადგებოდი მხრებში ვაჯარჯნად, ჩემს ხელებს მოცემდით მხასურად...

ჩვენი სოფლის შარაგზაზე რომ ფარჯანის თვალს მოვკრავდი, მისკენ გავბოდი, მეგონა შენ მოდიოდი, შენს ნაცვლად უცხო ვაქაცაი მაიმედებდა:

— ჩამოვა, დედი, შენი შვილიც ჩამოვა.

როგორ მჭეროდა ამ ცარიელი სიტყვების. მინდოდა ისინი მარტო მოგადახედლებს კი არა, მთელ ქვეყანას ეთქვა — ქუჩები, სახლები, ხეები, ვეღ-მინდვრები ადამიანებ:

თან ერთად ხმამალა აყვირებულ იყვენ: „ჩამოვა, შენი შვილი ჩამოვა.“ იქნებ ამ სიტყვების ძალას მაინც მოეყვანე ჩემამდე.

დღესაც იმედით ვცოცხლობ. დღესაც კარადაში შენი პიჯაკი და ხალათი ჰკლია. უხმარად გაცვდა შენი ტანსაცმელი, ალბათ ცრემლებმა თუ გაცრიცა. ყოველ დღით შენს საწოლთან სკამზე ვაწყო მთ, მგონია გაიღვიძებ, ადგები და ჩაიცივამ.

ყველაფერს აქვს დასასრული, დედის ლოდინს კი არა. დედის ლოდინს უსასრულოა. ყველამ დაკარგა შენი დაბრუნების იმედი, ახლოვლებაც, შინაფრებაც, შენმა მეგობრებმაც. მე ვერ წაშართმეხს ამ იმედს ვერაფერი, ვერც წლები, ვერც ის ცნობა, ომის დამთავრებისთანავე შენი დაღუპვა რომ შემტკობინა. მე დედა ვარ და დედის გული ადვილად ვერ შეეგუება ამ სასურველ ამბავს, დედა ვარ და შენმა ცრემლებმა უნდა დამიტროს, შენმა ხელებმა უნდა მომაყაროს მინა. მე ხომ დედის გული გაატანე მცველად, პირველად მის უნდა მოხვედროდა ტყვია, პირველად ის უნდა გაციებულყო...

დარდმა გამტკბა, მაგრამ უკანასკნელ ღონეს მოვიტყებ და ახლა უფრო ხმამალა ვიყვირებ, მთელი ქვეყნის დედებს ვავაგებებ, რა მიმევა ომში წასული, შინმოუსვლელი შვილის ლოდინი!

კარი მივხურე და ლარნაქში ყვა-
ვილები ჩავაწყე. ჭერ ისევ პატარა
ხელების სითბო და სურნელი ახდის
ამ წითელ ვარდებს, მერე ისევ გაქ-
რება, ყვაილები დატკნება, წითე-
რი მელანიც ამოშრება სამძლენზე,
რვიულბნაც გააღვა ფერი და ვე-
ლარ შევარჩე — გოგოსა თუ ნანა-
სი.

„მშობლიური სითბოთი გვზრდი-
ლაო, მან შეგვაყვარა სკოლა და
წიგნი, ახლა პენსიაში ვაღდის და
ხედნიერი სიბერე დავულოცოთო...“
რა უბრალოდ თქვეს, პენსიაზე გა-
დისო. მე კი გულში ის სიბი ჩამიწყე-
და, მათთან რომ მაკავშირებდა მთე-
ლი სიცოცხლე.

დღეს სამუდამოდ გამოვიხურე
სკოლის კარი. აწი აღარ დამალო-
დებიათ კვიკართან პატარები, ვე-
ლარ ამოვიციხავ მათ თვალეში, თუ
ვინ იცის გაკვეთილი, ვის დაბარა
დავალებებს რვეული შინ. ხანადაც
ის ცისფეროვლა ქალიშვილი შევა
ჩემს კლასო და მერე მის ცხოვრე-
ბაშიც შეუმჩნევლად შეიცვლებოდა
მერსზე აწული თითები... ვერც ის
მზასწრებს იმის გაგებას, როდის
დაიბარდენ ეს ხელები, სიყვარუ-

ლით რომ მოეხვევიან სკოლიდან
წასვლისა და მას მხოლოდ მარად
წარუშლელ, ტკბილ მოგონებებს
დაუტოვებენ.

„ჩვენზე ზრუნვაში გაქალარა-
დაო, ჩვენზე ფიქრით დაედარა ნაო-
კებით სახეო“, მაინც როგორ უდა-
ლა თმებში თეთრს, სახეზე —
წლებსი მერე და იციან, როდის
გაიბა პირველი ვერცხლის სიმი?
როცა ფროტზე პირველი ტუყია
გავარდა და ჩემს კლასში მწუხარე-
ბის პირველი ცრემლი ჩამოგორდა
პატარას ლოყაზე. მაშინ მივხვდი,
რომ მე მათთვის მხოლოდ მას-
წავლემელი კი არ ვიყავი, არამედ
დიდი იმედიც, ომში წასული მამის
დაბრუნებაში რომ დავარწმუნებ-
დი და ჭავისხავან სახეჩამოკვი-
რებულთი დღეის მწუხარების გა-
ვიზარებდი.

მერე ჩემს შვილსაც აღარ ჰყუ-
და მამა. აღარც ჩვენი ოჯახის თავე-
ცი დაბრუნებია ჩვენს პატარა კერას,
მაგრამ წლები მაინც ვთვალე, ცხოვ-
რების გზებში მაინც ვპეცე, რომ ზე-
შვობაზეაწარებული თაობას მომავლი
არ ჰქონოდა ბურუსიანი.

„უმწიკლოდ გაიარა პედაგოგიუ-

რი ცხოვრების გრძელი გზაო, მრავ-
ვალ სახელოვანი ადამიანი გამო-
წარდაო...“

ბევრმა ღირსეულად გაიკვლია
ცხოვრებაში გზა. ჩემი სიხარულით
შევყურებდი მათ პირველ ნაბიჯებს
და ვამაუბდი, რომ მეც მქონდ
პატარა წვილილი მათ დიდ წარმატე-
ბებში, რომ აქ, ამ სკოლის კედლებ-
ში შევასწავლე ცხოვრების ანბანი
და მუსხომამაგრებლნი გავეშვი
ცხოვრების დიდ გზაზე.

ჩემი გზა კი დღეს დამთავრდა —
ჩემს გასაკილებლად მოწყობილ სა-
ზემო საღამომდე მოვიდა და შეწყ-
ყვდა. ხეალიდან ახალგაზრდები გაუ-
შვებთან მას, ახალგაზრდები განა-
გრძობენ და მჭერა, რომ ღირსეულ-
დაც.

ხვალ ღიმილით შეადებს ის ცის-
ფეროვლა ქალიშვილი ჩემი კლასის
კარს და მინდა ეს ღიმილი არასოდეს
შეადენს სახეზე, ნაადრევად არ გაე-
ბას მასაც თმებში ვერცხლის სიმიერ,
არ გაუქირდეს წლების თვლა. ჩვენ
კი ცხოვრების დიდი გზოდან უწერ-
ლე ჩამოშდებარებმა იმისადვის უნდა
ვეცადოთ, რომ არასოდეს განმეორ-
დეს ჩამონისლული დღეების სიმ-
წარე.

შპს-ის ნაღვლიანი პატრონი

მოიჯარეს ბევრი უმსკლესი

ერთი შეხედვით უცნაურად მოგვეჩვენა
კახას რაინის ქნის მევენახეობის საბჭო-
თა მეურნეობის დირექტორის ეშვარ გორ-
გაძის ნათქვამი: არნეტლორები გაცილებით
სუქოდან შედგებას აღწევენ, ვიდრე ისინი, ვი-
ხაც უტოფის პირობები, უტოფის მატერი-
ალურ-ტექნიკური ბაზა აქვთო. მისი ნათქვა-
მის სიზარტლიშო რომ დავარწმუნებოდაყვი-
თი, გვიჩინა გვენახა ქეთევან ხარხელის სა-
ნარტო იჭართ აღებელი-მეღორეობის ფე-
რბა, რომელსაც მისი მეთულე და ორი ვაჟი
უვლიან.

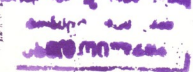
ოქახურ ფერმაში ნოემბრის დასაწყისი-
თვის 872 ხული ღორი იყო. 24 ქუბიდან 124
ნაშატი მიეღო. ხელშეკრულებით წლის ბო-
ლომდე 10 გოკის მიღება იყო დაგეგმილი
თითოეულ ქუბზე, ვარაუდობდნენ კი 12-ს.
თითოეულ ფერმაში წელი მერეო ნახევრიდან

დაიწყო მუშაობა. წლის პირველ ნახევარში
საღვლელებსოა წონამატმა 280 გრამი შეად-
გინა, ერთი კვარტლის შემდეგ ამ მაჩვენებ-
ელმა 580 გრამს მიაღწია ანუ წონამატის წმ-
ტონით გაიზარდა. შარშან მამე პერიოდ-
ში აღნიშნულ ფერმაში 8 ტონა ხორცი აწე-
რმოეს.

დავარწმუნდით ეშვარის სიტყვების კუშა-
რითებაში. ქნის მეურნეობაში, სადაც ხელ-
მძღვანელები ახლებურად აზროვნებენ, არე-
ნდა ფეს იკიდებს და თავის ადავილს იჭერს
შრომითი კოლექტივში. ოღონდ საჭიროა მუ-
შაობა დახმავებითან, საუკეთესო საარწინო
კოლექტივების მაგალითით მათი დარწმუნე-
ბა იჭარის უპირატესობაში. დასამაჯავი რე-
ლია, რომ ზოგი ვერ ელენვა მუშაობის მოძ-
ველებულ ფორმებს, რადგან ფიქრობს, რომ

არნეტული იჭარა ზღუდვას ხელმძღვანე-
ლად საეციალისტოა უფლებება და მოვალე-
ობებს. ქეთევანის კახხური ფერმაში მაგალი-
თობა დავარწმუნა, რომ არნედას სქირდება
განხედული კომერციული გერგილიანობა. მის
დაწერგვისას საჭიროა ადგილობრივი სპე-
ციფიკური პირობებისა და სახელმწიფო ინ-
ტერესების გათვალისწინება.

„უველაფერი კი იმით დაიწყო, რომ ქე-
თევან ხარხელი შარშან პენსიაზე ვავიდა. ორი
შვილისა და ოთხი შვილიშვილის პატრონს
უფლებაც ქონდა კანონიერად დაუხვენდა და
თავისი ენერჯია ოქახში უფსუსუსიხაივის
შეხლია, მან ხომ 42 წელი მუშაობაში გალია—
კარგ ხანს მეურნეობის ბუღალტრად მუშა-
ობდა, ბოლო წლებში კი — მიღწედა მუე-
ლლე მიხეილი, გამრჩე და ოქახში ბარკის

შემოქმანი კაცია იხივ უნსიხორია, მას ხამი ჰქეტარი ხილის ბალი აქვს გაიაროვნებული და არგადაც უღლის. უფროსი ვაჟი ადიო მძოლია. უმცროსს გელას ვეწლა საქმე ხელწეფება.

დიას, ეველოდერი იმიო დაიწყო, რომ წარშან წლის მეორე ნახვრიდან, ქეთევანმა არენდით აიღო მეღორეობის ფერმა, ადამიანმა იესობა საქმე, რომელსაც ადრე ექვსი კაცი აკეთებდა. ფერმის უფროსი დამამე ჰურერი დოღღღღღი ახლა შურის თვალით უაუტრეს ქეთევანის საოცაო ფერმას, თითქოს ნანობს კეთევანს, თავის შედრამს, თავიდან ხომ მას შესვავაგვას არენდელი იქართო მუშაობა, მაგრამ სიტუცა განწე დივიკობა, კოვმანი დაიწყო, არ ისურვა გაზარდლი სახსხისგებლობა, ერთი სიტუცით, უარი თქვა და ქეთევანმა არ დააყოვნა. ხელმეორეჯერმა გაფორმდა. არენდამ მუშაობა დაიწყო.

ახლა საბოლოო შედეგებზე ლაპარაკი ცოტა ნაადრევია, მაგრამ რაც ცალსაღე უცხადესია, მხოლოდ იმის ვიტყვი, რომ შარშან დეკემბრის დანახარებებმა 42 ათასი მანეთი შეადგინა; ექვსი კაცის ხელფასის, საკვების, რემონტის, სახმორტოვაციო, ტრანსპორტის, ხანჯავის და ელექტროენერჯის ხარჯები. მიადებულ იქნა 181 ცენტნერი ხორცი, კილოგრამი დაღუნდა 8,20 მანეთი, რომლის რეკლამაციოდან მიღებულია ამონაკებმა 44 ათასი მანეთი შეადგინა. არენდატორებს ვაუნდათ პრობლემები, რომლებსაც შარშან არ აქცევენ უტრადლებს. იხინი არენდელმა დამოკიდებულებამ წარმოშვა.

ქეთევანი ცხოვრების გზაგავლილი ქალია და კარგად თუ არ აწონდაწონა, ისე ნაბიჯს არ ვადაღდავს. ბეგრის ცალსაღე და ეკანათება მეურნეობის ხელმძღვანელებსა და სასეკილოტებს. მან გულწრფელად აღიარა, რომ არენდელი იქართა ჩვენივის იმდენად ახალია, რომ ბევრჯერ არც კი ვიცი, რომელი მხრიდან მივლდები.

ქეთევანის განგაროშიბით ოჯახური ფერმის შემოსავალი შემოწანდელი ხარჯის ნახევარს უწერსრდება, უკველ შემოხვევაში 80 ათას მანეთს არ ვასკილდებმა. 14 ათასი მანეთის უქველას სასეკილო უკლამაში შეტანა არ უნდა იკოს ცდელი საქმე, უკველ კილოგრამ წონაბაში 2 მანეთი ანაზღურება, გვემის

ზევით — 2,5 მანეთი. ზეგებურტი პროდუქციის 80 პროცენტს ოჯახის წევრები პრეტის სახით მიიღებენ. თუ შარშან არენდატორებსა ხორცი 11,2 ტონა ცოცხალი წონით ჩაიბარეს, წლის ბოლომდე 28-27 ტონამდე გაზრდიან ფერმის პროდუქცილობას. არენდით ვაშლივამ ვეჭივანა, რიგორ გადაიქცა გლეხი ფერმის ნამდვილ სატრონად.

მეურნეობის დირექტორს შეესლომად მაიარნია, რომ არენდაზე ვადავება ძალზე გაუკეთებანდრდათ, რა კარგად კი ვგვარდება მუშახელის ნაკლებობის საკითხი სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაც ვაფანალოვ წინ იწყებს. უკველ თვალთ ახალი საქმე წინააღმდეგობებს უბიღიში ივლევს გვას. არენდატორებს რეალურ წინააღმდეგობას შექმნიან და შეიძლება ითქვას, ხელფეხს უქარავენ სწორედ იხინი, რომლებიც ვერ ვადავიღენენ მუშაობის ახალ ფორმაზე, რომელთაც ხელს არ აძლევს ან იწებს სურვილით კი არ აქვთ მოემსახურებენ არენდატორებს. სინის გზა ის არის, რომ საკვებდამამაზლებელი და მომსახურების სეფორ მთლიანად ვადავანილი იქნან იქართა, რაც საშუალებას შექმნის პროდუქციისა და მომსახურებისათვის გამოიყენონ შიდასამეურნეო ფასები. ეს საშუალო წლის ბოლომდე დამოაგრდება და მიწათმოქმედობა და მეცხოველეუც თვითიან ურთიერთობის დაამყარებენ სამეურნეოანგარიშის საფუძველზე — გათანაბრებულ ინტერესებზე.

ქეთევანი თავის ჩანაფიქრს გვიმზულს: კომბინირებულ საეურნეო ძალზე უზარასხი და თანაც დიდი შედეგებით მოიღოს. მის გაუმჯობესებაზე ბევრ შრომას ვხარავთ. მეურნეობიდან მიღებულ ტერასა და სიმინდის სოფლის წისკილიში ვეჭვავთ, ვურვეო კომბინირებულ საეკეობს და ამ გზით ვაღვიართ ფონს. ამიტომ ვადავწვიობთ ჩვენი ძაღლები შეეჭვანთ საფურავე ბუზა. ამ მიზნით მოვითხოვეთ 40 ჰექტარი ფართობი. სრული მიქანაისათვის პრობუბუბი მისი დამუშავება ჩვენი ოჯახს არ გაუკურდებმა. საკვების საეკოლო მეტს მოვიყვანთ და ნაწილს მეურნეობას მივცემთ. ჩვენ კი მთელი წლის მანამდე ვარანტირებული ვიქნებით ფურათით.

არენდატორებთან საუბრისას ბუნებრივად

დავებება კითხვა: დიდი ანაზღურება ბევრს მიზნადვს და ალბათ არენდით მოშუშავება რიცხვი სულ უფრო გაიზარდება. ვეკვს კი ახლენი მიღობი და ფერმა სოფელში? პასუხი საოცრად ლალონური იყო: არენდით მუშაობას ეველა არ მიონდობებს. შორს რომ არ წვაღივთ, მეღორეობის ფერმის უფიღებმა ვაგვემაც კი არ ისურვა. როგორც ქსნის მეურნეობაში, ისე სხვა სოფლებში ჩამოყალიბდა კატეგორია გლეხებისა, რომლებსთვისაც საყოლმეურნეო შრომა ადარ არის შემოსავლის მთავარი წყარო. ამ გულწრფელ სიტუცებს თან ახლდა ვარკვეული გლეხთაკაცია.

დაბს, ბევრვან დეკავრეოთ ტიპური ქართიველი გლეხაცა, ქვეყნის ბაიჭის შემქმნელი, ჩვენი მარჩნალი და მრუწვეული და მისი ადგილი დიავცა მომხმარებელი იხინი უნებურბიღმა ანგარიზინმა კაცობა, რომელიც ჩასკილიბა მაღლიან ქარულად მიწას, ასეთი კაცო ჩაკვივობა საკარმიდამო ნაეკვიობს და მსუქანი ჩქინდელ აკვეებმა. მოსავლისც ვარანტირებულს იღებს და მუშოსავალსაც. არ იფიქროთ, რომ იხინი მეურნეობაში მუშაობაზე უარს აზბობენ. ეს ხელსაწეულიც არის მათთვის: ერთი, ვერგანენ უსაუვედრებებს, რატომ არ მუშაობი და, მეორეც, კაცი შინ ნაჯაფი რომ ვაგა მეურნეობის მიმდროში და... საღმე რჩიღიში ვაგორდება, ანდა თვალის ასახელებად რომ წიშაშეკვს, რადგან მათთვის მთავარია ვარანტირებული პენსია და საქმიანი კაცის სახე, იმდი და ასეთები არენდით დაიანტრენენ.

ოცნება და სინამდვილე ადამიანის მუღმივი თანამგზავრია. პირველმა წარმატებებმა თვალნაწიერი გაუზარდა საოცაო ფერმის წევრებს. უპირველესი საზრუნავი ფერმის შრონიბია — იმის შემდგომ აწენებული სამი პატარა მოხედი. მართალია თავიანთი ძაღლები შეაკვეთს, ეღღღღი შეავთიერეს და გამოზარტირებისათვის კარგადეს მოეწადენენ, მაგრამ ახალი ფერმის მშენებლობა დღის წესრიგიდან მანდენ არაა მოხსნილი. მომავალ სულწლადვე მეურნეობის ხელმძღვანელობამ უკვე ვაგვემა ახლის მშენებლობა. მანამდე კი არენდატორებს ვადავწვიობთ ციხისა 1,5 ჰექტ ვაზარდამ მაჩვენებლები და მისცენ საბღმწეფოს 40 ტონა ხორცი.

1950

ქეთევანი და შარშანის ხელმძღვანელები

დინავაკი

ნამდვილი აზბაკი

არენდატორებთან შეხვედრისას ამხანაგმა შ. ს. გორბაჩოვმა საფუძვლიანად გააანალიზა სოფლად მუშაობის დღევანდელი მდგომარეობა, არენდული იჯარით მუშაობის სიკეთე და საზვასშით აღნიშნა, რომ წერტილს უნდა დაეხვას გამოუმუშავებელი თანხის გაქვება. ასეთებმა არ უნდა ჰქონდნენ სახეულება მშრომელთა ხარჭე ურთქდაც კაცით მიიღონ. არენდის მთავარი ამოცანა ხომ ისიც არის, რომ შეიქმნას მუშაობის ისეთი პირობები, როცა გლეხს არანაკლებ დაინტერესებს მიწის, ფერხის არენდით აღება, ვიდრე საკარნადამოში ჩაეტება.

წერს იმას შეუუზინდებით, რომ არენდა მუშახელს გამოკვითავისუფლებს. ჩვენთან უმუშევრობა გამორიცხულია. ახა, სოფელში საქმეს რა გამოალებს!

ბერს რამეს თვლი შევარჩიეთ და სახალეს ძნელად აღვიკვამთ, მაგრამ გარტყდა მოსული კაცის თვალით თუ შეხედვით, ბერს მოსაწონთან ერთად ნაძვალს საკმაოდ ვნახავთ. ვანა ყოველთვის მარხონია რა პირობებშია ვეხებება მუშაობა, როგორი გზებით დავდივართ, ანდა როგორ ვეუმსახურებთან, როგორ ვატარებთ თავისუფალ დროს, როგორ ვისვენებთ? ქართული ხოფლის შემდგომი აღმავლობა დიდი სოციალური პროგრამის განხორციელებას მოითხოვს.

— ჩვენს რეგიონში დამკვიდრებულია აზრი, რომ მეტსოფელთა პირატებულფერი დარტია, — ვეუბნებუბა ქეთევანი, — მე პირადად არ ვიზიარებ ამ აზრს და ამ რატომ: სხვაზე ნაკლებ უურადლებას ვუბოძობ. ახა ყველამ ერთად მოვიწადინოთ მეტსოფელთა აღმავლობისათვის და მასთან ვნახავთ როგორ შეიცვლება სურათი ჩვენს თვალწინ. საქმის წარმატება ხომ ბევრად არის დამოკიდებული იმაზე: ადამიანები როგორი თვალთ შეხედდვენ და პრაქტიკულად რას გააკეთებენ მისი წარმატებისათვის. უფულო მუშაობა მიწას ბარაკად დაუქარება და ბევრს რწმენა წარართა.

რა შიშობდა იოვანს ქეთევან ხარხელის არენდული ფერხის მუშაობის გამოცდილების შესახებ? პირველი ის, რომ უპვე იგრძნობა შეუსაბამობა მურენობის ხელმძღვანელობასთან დადებით ხელშეკრულებასი, რადგან იგი ძველი სტერეოტიპების კარნახით არის გაანგარიშებული და დადებული. არენდულმა ფერხამ პრაქტიკულად ორ-სამკერ ეთქმინადად დაიწყო მუშაობა. ისე, რომ სახალქონად მოუწიათ ხელშეკრულების გადებედვა და კორექტირება. არენდატორები ჩვეულ მიწებს გაწედულად გადალბავენ, ყოველთფერად გაიზრდება მათი შემოსავალი და არ უნდა მოხდეს ისე, რომ ვინმეს ხელი აუკარკლებს დაუშახურებელი გასამარკლის ვაცებაზე. ნუ დავაწერედებთ, რომ ქეთევანი ბულატრად ნამუშევრათა და ანგარიში არ ეშუღება. არენდატორმა იმდენი უნდა მიიღოს, რამდენიც თავისი შრომის მიხედვით ეკუთვნის.

მარისტაფორმ გომიჩაიფილი,
საქსხავარმარეწვის პრესცენტრის
ხელმძღვანელა.

საბერძნეთში ნარტხაუნდმა ქართველმა ლეთისმსახურებმა დაკირებულ მოსას თავი კარგად გაარტყეს და სამშობლოში დასაბრუნებულად თადარტყს შეუდგნენ; მშით გამობარტი ათენის დილა კეთილისმობასწავებულად იწინასწარმეტყველებს, ჰირვჯავრი ცადასახეს და გზას დადგნენ...

კარგა მანძილი ჰქონდა გამოკვილი, როცა აქჩარებულმა ფერხისმამ მიოპურო მათი ყურადგნება — ვიღაც მივლი მონდებებით მოისწარაფოდა მათკენ. ბერებმა ნაბიჯი შეანელეს... მათ ნინ თოთხმეტოიდ წლის ყმანვილი შერტყდა, მორიდებით დახარათი, კარგახანს დაყოვნდა ასე, ტყბოზოდა უჭირდა სათქმელი.

- რას ვგავუფიქტ, შვილო ჩემო? — იკითხბს ბერებმა.
- ყმანვილმა ოფლით დაეკარგულ შეუზღებ ჩამოშლილი ნაბლის-ფერი თმის კულულები ნატიფი თითებით უკან გადაიყარა და ნათფერი, მეტყველი თვალები გამოჩინბა.
- თქვენთან ერთად მინდა გამოვემგზავრო უცხო ქვეყანაში — გაუმხილა თავისი საიდუმლო.
- რამ გაფიქრებინა? — გაოცდნენ ქართველები.
- დარდი მინდა თავიდან მოვიშორო.
- დარდა და ნაღველს სამშობლოზე უკეთ სხვა მხარე როგორ მოგიშუშებს? — შთამაგონებულად დააკირტყს ფერხობებმა.
- მამაჩემი შეადგენლი კაცია, არ უჭირს ჩემი მოვლა, მაგრამ მდინდაველიან არ შემძლება ყოფნა ერთადერთი, რაც აქ დამარჩება, დედაჩემის საფლავია! — ნაღველიანი ხმით დაამთავრა სათქმელი.

დიდხანს იჭოქმანეს ბერებმა.
— მერტხელობა იქნება, დაუკოთხავად რომ ნავიყვანოთ. ვინახულით მამაშენი! — უთხრეს ყმანვილს და უკან დაბრუნდნენ ათენში.

შვილის უბირი საქციელით ვანრისხეხული ლამბინიანი დიდხანს იღდა თავჩენილი. როგორც იქნა, მოთოკა განწყენებულ გული, შვილს ალერსით შეხებდა, შეკაროთ მისმა თვალებმა, იქიდან ენით აუნერგლი თხოვნა, ვეგება და მუდარ იღვრებოდა. ისევე ჩაფიქრდა უმწეოდ, მოკრანებებით წამოგდა, ხლებლი ზეტისკენ აღბაყრო — იყის ნება შენი, ფულო! — წარმოსთქვა ხმამალა და მგზავრებს წინ წარუშტდა. იქვე ათენში ბერად აღკვეცეს პაატრა ვანი; — მთელი სიცოცხლე ემსახურე მაცხოვარს, რათა შეგნდოს დანაშაული! — უთხრა შვილს ცრემლმორეულმა და მისი ბედი ქართველებს მიანდო; — მიიღეთ ჩემგან ღმერთისთვის შეწირული, ამ ფულით აავეთ ეკლესია, რომლის მსახურიც იქნება ჩემი შვილი! — სიხოვა ბერებს და შვილს თავისი გულისწინილი გააკაყოლი.

მორჩილი კრავიეთ მოჰყვებოდა ბერძენი ბიჭი ადამიანებს, რომლებსაც ჯერ კიდევ გამოუწრთობი ბავშუერვი გულით მიეკვლდა.

კავთისხევეში შემადლებულ ადვილზე ამნდა ეკლესია. მისი აგება სამშობლოში დაბრუნებულმა ბერებმა ითავეს.

ვანი ვიზარა ღვთისმსახურებას. ბეჯითი მოსწავლე გამოდგა, გულმოდგინებით ისმენდა ხანდახმულების დარჩევებას. აღწრთოვანებულები იყვნენ მისით ქართველები.

ეკლესიამ ნათელი შემებატა კავთისხეუს. წირვას არ ტოვედნენ დაბელები...

ვანი ხირიად იღდა ეკლესიის ეზოში ჩადგმულ ხის მოვრომ მერხებ და „ლოკვანი“ ჰქონდა გადაშლილი.

ადრეული განახლები იდგა. ვანი ამ დროსახც თავის ამორეებულ ადგილზე იჯდა და „ლოკვანს“ ჩასცქეროდა. ფერდობიდან მონარქოლი მაგროლებელი ნიაგი სიამის ურუატებლად უფლიდა სხედლში...

მოულოდნელმა ყიფლი-ხიფილმა გააყრუა ვანემო, ყვაიკლების საყრევად ამოვიდნენ დაბული გოკო-ბიჭები. ვანის გულმა გაუნია მათკენ, მიყახსლა, მკრდელე დაკრდებულნი ჯავრი ხელის შეხვე-

ბით წინ წამოსწია და მოჯარულ ახალგაზრდებს პირველი გადასწერა. ყველა სათითოდ ეთხოვია ჯვარი, ბოლოს დარეჯანი მივიდა, დანიარა და ჯვარზე გამოსახულ ქრისტეს ეამბორა, მერე ღირებდაკრულმა ასწია თავი და უხეხურად ერთმანეთს შეეფეთა ბერისა და გოგონას თავებში...

იმ საღამოს დარეჯანი მეორედ ამოვიდა ფერდობზე. აღდგომის დღია დღესასწაულზე ამოყვა უფროსებს. ფოქრადაც არავის მოსვლია, რატომ მიონადინა ასე გულმოდგინედ...

ახალგაზრდა ბერის ხავერდოვანმა ხმამ მოაჯადოვა მრევლი... ცოტათოდნ შესვენების შემდეგ კვლავ გაიღო სამლოცველოს პატარა, მოხატული კარი. ბერი ისევ გამოვიდა; დნევი ნაბიჯით მიუახლოვდა მლოცველთ და ნაკურთხი წყალი მიასხურა...

თანდათან გაიკრთა ხალხი. დარეჯანი არ ჩქარობდა, იჯდა გაგონებული. მასში გაფერქობილიყო ადრინდელი ოჯახური გოგონას უღარდებლობა. მის საოცრად მომხიბვლელ, წუნისებურ თვალებში მდებდის ძლიერი, გამაბრუებელი სხივი ეიფობია...

ბერმა თვალს შეკიდა, შეკართო მისმა მეორედ ხილვამ. ხელი აუთრიადა, ფუფევი ძლივს დაიბრუნებდა, თავს ძალა დაატანა, მივახლა და ნაკურთხი წყალი, უხვად მიამკურა...

დარეჯანმა სველი სახე ხეივანგულეებით შემიშრალა და გასახლეობენ გაემართა.

ბერი გახეხვებული დარჩა. აღგზნებული თვალებით გახვდა ქანდაკებასათი სრულყოფილ სხეულს... უცქერდა მანამ, სანამ თვალსანიერიდან მოთიანად გაუჩინარდა...

დაბნეულმა მიაშურა სადგომს. სამოსი უგულოდ მიყარა, პერანგისა მინვა და აქამდე მისთვის ამოუცნობ გაურკვეველ გრძნობას მთელი ძალით შეებრძოლა; გული უჩქროლავდა. მოვარდნილ მდინარესავით უღალავდა, აზვირთებულ ზღვასავით უბოხოქრებდა და უკვირდა ბერს, რომ ამ ჩოჩქოლს არაფერი ჰქონდა საერთო აღდგომის დღიად დღესასწაულთან, წილი არ ჰყოფიდა ღმერთის ღამას ცერემონიათან. არ ჰკავდა იმ სისხარულს, წირვას რომ უნდა მოეკვარა...

გულს ბაგა-ბუტი გაჰქონდა. სხეული უფროთოდა, საოცრად ემონდა და საკუთარ თავს ვერ გამოტყობიდა, რომ მის სულში ახლა მხოლოდ და მხოლოდ ებრძებოდა წლის ქაბუჯის ვნება ბოხოქობდა...

მოსვენება დაკრება, ყველაფერზე გული აიყარა. საათობით იჯდა ეკლესიის უბრში ჩადგმულ მერხზე და „სახარებას“ უგერტილოდ ჩასტყროდა.

აღდგომიდან რამდენიმე დღე გავიდა. ვანი ეკლესიის ეკლესია ბორიალობდა უმხონოდ. ერთსა და იმავე ადგილს ტკეპნიდა უხაროდ, ეწეებოდნენ, რომ დარეჯანი მისკენ მოემუშურებოდა.

ალბათ ჩემი ფანტაზიის ნაყოფია! — გაუგუვდა და გალავნის კარისკენ გაემართა; თუძევა ვუმანს არ უღალატნია — იქ მისი პატიუწუნებელი მითიური აღი იჯდა.

— მარტო რამ ამოვიყვანა? — ძლივს მოახერხა ბერმა ენის ბორძიკით.

ვანის ხილვით გამონეწული სისხარულის ცრემლის შეკავება ვერ შეძლო დარეჯანმა, უხეხვბათ მომსკდარი ლანჯებზე გადმოვლვარად და მარჯალტებივით დაეკიდა.

— ღმერთო დიდებულო! — აღბრუნდა მისი სახიერებით გაოცებულ ბერს. ათთროლებულმა თავისკენ მიიხიდა და მკერდზე მიიხუტა.

აირია, გონი აემღვრა, თვალთ დაბურა, ეკლესია და მისი შემოგარენი ნაღმა-უგულმა დატრიალდა ნაირფერი ყვავილებით დაფარულ ფერდობზე, აიმღვრა, აღვიდა, ნალვდა და გადაამსხვრია ყველაზე საიმედო, ყველაზე ძლიერი და ყველაზე მაღალი ჯვარი, რომელიც კი აქამდე სწამდა ბერს. — და მაინც ვადარნა. გაოცებული იყო — ხეივანგულეებით მოაბიჯედა კათისხეველ გოგონასთან ერთად... გზა იყო კურთხეული, ამაღლებული, ნაიფი, ვერცხვინად მზე ედგათ. გზა იყო ქუშმარტიტ გრძნობისა, რომელსაც სიყვარული ერქვა.

მიდიოდნენ მხნედ, იმედიანად... არაფერი გააჩნდა, გარდა სიყვარულით ამაღლებული გულებისა, რომლებსაც ისინი ენდნენ.

მათ მიერ განვილილ გზას არასდროს მოჰკლებია ლეთობი მალღო, არასდროს გაფერქობიალბებლა.

ქვირფისი რამ განძი არასდროს შეუძენიათ, არასდროს უბოკითა და მაინც იყვნენ მდიდრები, აი, ისეთი, მრავალშვილიან რომ უნდა ადამიანმა, მათი ერთი ქალიშობი ალექსანდრა ვანის ასული ლამბრინიანი, ჩემი ერთ დიდდა იყო.

მათი ამაბვი, სულ პატარა, ერთი ციკენა, ნაწილი მგონია დიდი ისტორიისა და არასდროს მაიწყევდა.

მათი შვილიშვილები და შვილიშვილის შვილები დღესაც დააბიჯებენ ჩვენს მიწაზე;

დეე, მათ უსასრულოდ იარნი!

ამინ!

6106 მგალოზლივი3010

პროსოპრდი

შეადგინა ცილა კასრაქმე

5	1	2	3	4	6	7
		8			10	
9		11		12		
	13	14		15		16
17				18		
	19					20
21		23		24		22
	25			26		
27		29	30	31	28	
32				33		

8

პარტი

მარტო უბნად: 5. ქართული მხახიოთა ქალი, საქართველოს სსრ სახალხო არტიტი. 6. ყველალი ნამცხვარი. 8. საქართველოს ერთ-ერთი მხარე. 9. შეედგებული რბე. 10. მხუბუჭი ტრავალი. 14. ხელმწიფო დიპლომატიური წარმომადგენელი. 15. XV საუკ. უზბეკი პოეტი. 17. ქართული საქარტოეო ანსამბლი. 18. ზრდადამოთავრებული ქაოთმა. 21. მხეხლად ნაქოვი შდის ან ზამბის ქოვილი. 22. წვრილი შეწაყოფიანი მცენარე. 23. სივრტის საზომი ერთული ძეღლად. 24. ერთგვარი ტროპიკული მცენარის მარცვლები, თესლი. 27. ხაზრდლიანი ხაკიავი. 28. მარცვლოვანთა ოჯახის მცენარე. 29. მდინარე სამხრეთ ამერიკაში. 32. უმაღლესი სამეცნიერო სახელმწიფო დაწესებულება. 33. XVIII საუკ. ფრანგი მწერალი.

შეშუღლად: 1. საზღვარი, მიჯნა. 2. ერთგვარი საქაული. 3. ზუთი. 4. თვე. 5. ქართველი რეჟისორი და პედაგოგი ქართული დრამატული სტუდია-თეატრის დამაარსებელი. 7. ზუსტი მიზაბვა. 11. ქართველი მოქადრაკე ქალი. 12. ქართველი საბჭოთა ანატომი, საქ. მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი. 13. გვერდითი ხელი. 16. სახეზიანი თხელი მოსართავი ბაღვრა ქოხელი. 19. მოვარაყეული ლითონის ან ქვევის ყელსაკალი. 20. სახმედრო გემების დიდი შენაერთის სარდალი. 25. კოსმოდუტორი ხაკიო. 26. ამერიკული კომომხახიოთა ქალი. 30. ენობივად მოსათხავე ინდიელი ხალხების ჭეფუფი, რომლებიც ცხოვრობენ ემბიხიის გვაეშაოლისა და მანდრუახის ტერიტორიაზე. 31. ერთი ქვეყნის მოავრობის წერილობითი დიპლომატიური მიმართვა მეორე ქვეყნის მოავრობისადმი.

სტოქჰოლმი

1901 წლიდან თბილისში გამოდიოდა ყოველთვიური პედაგოგიურ-ეთნოგრაფიული ჟურნალი „მოგზაური“, ცნობილი ქართველი საზოგადო მოღვაწისა და პედაგოგის ივ. როსტომაშვილის რედაქტორობით. ჟურნალი თავის ფურცლებზე არა მარტო ფართო ადგილს უთმობდა წმინდა პედაგოგიურ-ეთნოგრაფიული ხასიათის წერილებს, არამედ მიზნად ისახავდა ხალხში საზოგადო ცოდნა-ჩვევების შეტანას. ზნობრად იმეფებოდა წერილებში წმინდა სოფახხო, სამეურნეო და სამედიცინო საკითხებზე. ჟურნალის მესვეურთ, განსაკუთრებით აწუხებდათ საზოგადოების განვითარების დაბალი დონე, რაც მათი აზრით ყოველგვარი სოციალური ბოროტების ნოყიერ ნიადაგს ქმნიდა. „მოგზაურის“ ირგვლივ შემოკრებილი ინტელიგენციის მოწინავე ნაწილი ცდილობდა მკითხველსათვის თვალნათლივ დაეჩვენებინა ის მანკიერებანი, რაც დამუშავებულ მოქმედება საზოგადოებრივი ცხოვრების წინსვლა-განვითარებაზე და მის მორალურ-ზნეობრივ მხარეზე.

„განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია „მოგზაურის“ 1903 წლის (1-12) ნომრები-

ში ისე რაკველის — მუხუზუს ხელმოწერილი გამოქვეყნებული წერილები — „მთერალობა და მის წინააღმდეგ ბრძოლის საშუალებანი“ (ცადმოკეთებულ ა. ბუტკევიცის წერილებიდან).

ავტორი უდიდესი გულისტკივილითა და საკითხის ღრმად წვდომის საფუძველზე მკითხველს თვალსისხლით წარმოუდგენს იმ მავნებლობას, რაც ლინო-არეთი თრობას მოაქვს. იგი ლინის და არასე უწოდებს დამლუქველ ნარეუს, „რომელსაც ადამიანი ხმარობს თავისთავის მოსაწყამლავად, რასაც მოსდევს როგორც ფიზიკური, ისე ზნეობრივი გადაშენება, არა მარტო ერთის მოდგმისა, არამედ, მემკვიდრეობის წყალობით, მთელის რივის მოღმებებსა“.

ლოთობას, ლინო-არეთი თრობას, როგორც ი. რაკველი ზემოხსენებულ წერილში ასახელებს, მოსდევს ანელი ნაბეჭდი ერთიანი თავის მიკვლეა. ხოლერას, ზომილობას, იმებს, რაც „მთელს საზოგადოებას ყალბე შეაყენებს და საბრძოლველად გამოიყვანს ხილზე, არ მოაქვს იმდენი მსხვერპლი, რაც ალკოჰოლს“...

„ციტრები ცხადყოფენ, — ვითხულობთ

ზემოსხნებულ წერილში, — ალკოჰოლის გავლენის დანაშაულობების, მკვლელობის და თავის მოკვლის რისკზე, აგრეთვე მასიურ ამოწყვეტის გაძლიერებას ალკოჰოლის გავლენით, რაც იხატება ბნელად, ნერვებით და სულით ავადყოფთა გაძლიერებით“. აზრის ნათელსაყოფად წერილის ავტორი მიმართავს სტატისტიკურ მონაცემებს: „სამკამოა ვთქვით, რომ 40% სულით ავადყოფობისა ალკოჰოლისაგან მომდინარეობს“.

ლოთობის გავრცელებისა და ფართოდ ფეხმოკიდების ერთ-ერთ მიზეზად წერილში მითითებულია სამკიერებები, ყვავახანები, რომლებიც სოკოებივით მრავლდებიან და ხელს უწყობენ სამსლით მიგაპრე მებუფეტების რიცხვის ზრდას. დასახელებულ ადგილებში ხალხის თავშეყარას, ღრეობას, წერილის ავტორი უწოდებს კამანას, სადაც „გადან ბიჭიერების მთელ კერსს ბრველი საფეხურად დაწყებულ ბოლოში“. სხვადასხვა მისწრაფებებისა და განვითარების“ მქონენი, „რომელთაც საერთო არა აქვთ რა, ერთად იკრიბებიან მხოლოდ იმიტომ, რომ, რაღაც

მსოფლიოს მერიდიანებზე

ქანონები ქალაღზე რჩება

მიუხედავად იმისა, რომ ამ ბოლო ათწლეულების მანძილზე ბანკლადეში ქალთა როლი რამდენადმე გაიზარდა, მათი სტატუსი და მდგომარეობა საზოგადოებაში კვლავინდებურად სავალაოა. ამას ბევრი მიზეზი აქვს.

დავიწყით, თუნდაც, იმით, რომ მაჰმადიანური ტრადიციების თანახმად იგი გარეშეთა თვალს ემალება და სახლის საგანგებო ნახევარში ცხოვრობს; ამ წესს არ მისდივენ მხოლოდ უმადლიანი ფენებისა და უდაბლესი ფენების წარმომადგენლები. ბანკლადეშის მოსახლეობის მშვენიერი ნახევარი დისკრიმინაციის ობიექტია ქონებრივი მდგომარეობისა და ქმართან გაყრის შემთხვევაში შვილების მუწურვობის საკითხშიც. უარყოფით გავლენას ახდენს მის მდგომარეობაზე უნივერსიტეტი. 1981 წლის აღწერის მონაცემებით, ქალთა შორის სულ 16 პროცენტში იყოდა ნურა-კითხვა. ჩვეულებრივ, გოგონები სკოლას 2-3 წლის შემდეგ ანებებდნენ თავს. ვერც მოსწავლე გოგონები და ვერც მათი ოჯახები სახვიროს ვერაფერს ხე-

დავენ განათლებაში, — ნურადა გაზთი „დეილი ნუსი“, რადგან მიაჩნიათ, რომ უფრობესია, გოგონას საოჯახო საქმეები ასწავლო, რაც მომავალში გამოადგება როგორც ცოლას და დაღას.

თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ბანკლადეშის კონსტიტუცია ორივე სქესის წარმომადგენლებს თანაბარ უფლებებს ანიჭებს რასობრივი, კასტობრივი და სარწმუნოებრივი კუთვნილების მიუხედავად. გარდა ამისა, ამ ბოლო წლებში ქალთა ორგანიზაციების მეცადინეობისა და ქალთა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის გააქტიურების გამო მთავრობამ ამ მხრივ რამდენიმე კანონი და პრადენებულება მიიღო. მათ შორისაა „აქტი მზითვის მიცემის წინააღმდეგ“, „კანონი ოჯახის უნსახებ“, „პრადენებულება, რომელიც უკმადალეს ქალის მიმართ სისასტიკეს“, პრადენებულება „გაუპასუხებულობა და მცავას შესხმისათვის სასჯელის შესახებ“. მთავრობამ ნაწილობრივ დამატკივა გაერთიანებული ორგანიზაციის კონვენცია, რომელიც კრძალავს ქალთა დისკრიმინაციას.

მაგრამ არც კონსტიტუციის დებულებანი, არც ეს კანონები და პრადენებულებანი უპაქტიულოდ ცხოვრებში ხორცს ვერ ისახავს, განსაკუთრებით იმ მხრივ, რაც შეეხება განათლებას, სამუშაოზე მოსვლას, თანაბარ ხელფასს და ო. შ. ქალისთვის, არსებითად, მიუხედავად ადმინისტრაციულ-სამმართველო პარაკტიში მუშაობა. სამრეწველო სექტორში სამუშაოს შივის შესაძლებლობა ფრიად შეუზღვევია ნაწილობრივ იმის გამო, რომ უდაბლია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დონე, ნაწილობრივ კი იმ ფეხმოკიდებულ ტრადიციული შალკონების გამო, რომელთა თანახმად განათლებული ქალებიც კი უპირატესად ჰუმანიტარულ დარგში არიან დასაქმებულნი. გამონაკლისია სამკერვალო წარმოება, სადაც ქალები 96 პროცენტს შეადგენენ, და ჩაის მრეწველობა, რომელშიც ჩამაშულია დაახლოებით 50 პროცენტი.

ბანკლადეშში 100 მილიონ მოსახლეზე სულ 16 ათასი ექიმი და 6 ათასი მედაცა. ასეთ ვითარებაში რა შეიძლება

ინტერვიუ

თილისმის ძალით, იმწამსვე განდგმა მათ შორის თავისებური სიმბოლო ერთობისა — ღვინო, რომელიც წარჩინებულად ასრულებს თავისი შემავარდნობის როლს. ეს კაცალეკე თავის დაიწვევების ექვედა, კონტრასტები იკარგება, თავდაუზოგლობა ქრება, ენა ფხვს იღვას და ვველა იჩქარის ერთი მეორის წინაშე ვამბობთარის ყოველზე, რამაც მათს სულსა და გულში თავი მოიყარა. მაგრამ ვაი, — დაძმენს ბოლოს ავტორი, — რომ არაყს, ღვინოს და სხვა მისთანას არ შეუძლია შექმნას შინაგანი შეგნება და გასაკვირო არა არის რა, თუ მთვარლობა მოაკვება ზოგად უტევარი ცემატყება და ურთიერთობის განხეთქილება.

შეხედურება თუვეულად მეტად დიდაი, მოვარლობამ თავში სინათლე გამოკვილიაო, ჩივის ავტორი და იქვე დაძმენს „ერთი ავსნადა სარზადიოების გულგარობა დალოგოლებს წინააღმდეგ ბრძოლაში“ ნუთუ საკმაოდ ცხადი არ არის წარმოდგენა ამ ბოროტების სიდიადის შესახებ?”

გზას სწინსას ი. რაქველიშვილი, თავის თანამაზარებთან ერთად, ხედას ისევ და ისევ საზოგადოებრივი აზრის ამოღებასა

და მისი მოქმედების სფეროს გაფართოებაში. იგი კარგად გრძობს, რომ პოლიტიკისა და ციხეების ანაბარად მიტოვება ისეთი აღინშენელოვანი საქმისა, როგორც არის ლითონის დირაგუნვა, ვერაფერ სიტუაცს მოუტანს ხალხს, საჭიროა ამ საპატიო სოციალური საქმიანის გადაწყვეტა „საზოგადოებრივი რეფორმებით“.

საზოგადოების მორალურ-ზნეობრივი გარდაქმნის საუკეთესო საშუალებად ი. რაქველი მიიჩნია ადამიანის ესთეტიკური აღზრდა, რაცა უდიდესი როლი ენიჭება გონიერულად მოწყობილ სანახაობებს, ლტერატურულ-მუსიკალურ სლამობებს და თეატრებს, „სადაც ათსობით ერთდგებთან ადამიანები ერთის გრანობითა და გუნებით, სადაც ავყავებოდა ხელოვნება, იქ შესაფერავთ ისობა ამ თეარლობა... არა, ხელოვნება არა თუ ათეულიც ხალხს ახალსა და ღვინოს, იგი პირდაპირ დამოუყვადებლოდ სდევნის, აძვეებს მას“. ამიტომ მას აუცილებელ საქმედ მიიჩნია „ხალხისთვის ქვემარჩივთ, ხელმისაწვდომი ხელოვნების შექმნა.“

ლითონისა და ალკოჰოლის კაობში ჩაფ-

ულუთა დროული გადაჩენის საუკეთესო საშუალებად ხელოვნებასთან ერთად წერილობითი რაეარტოხლა დასახელებული წიგნები, გაზეთები, რომლებიც ფინიებთან მივლ ქვეყნიერებას და მილიონ მეთხველში ადევნებენ მოწინავე აზრებს, ამაღლებენ ხალხის შეგნებას, ხილო ცდინის საუბრით გასხივსნებულო ადამიანი აღარ ემოყვება ღვინო-არაყს — თავის „უსსატყვის მკველს“.

ი. რაქველი ცილობს ღვინო-არაყით თრობს წინააღმდეგ შეურჩეველი ბრძოლის სულისკვეთებით გამსჭვალის ეურნალის მეთხველი, მთელი საზოგადოება. იგი დაეინებით მოითხოვს იდეური ზემოქმედების გაძლიერებას, რაშიც მინარჩელოდა უნდა მიიღოს ყველამ ერთად, „ათუ უნდაო, რომ ნინადგი მოუშვანდონ ბრწყინველ მომავალს“.

ვფიქრობთ, ინტერესს მოკლებული არ ექნება დღევანდელი მეთხველისათვის 900-იან წლების პერიოდული პრესის პოზიციო ლითონისა და ალკოჰოლის წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში.

ლამარა ინანარაშვილი

ითქვას დედისა და ბავშვის განმრთვლობის დავებუქ? გაზეთ „ნოუ ნიწსნი“ ასეთი სტატისტიკა მოკაცავს: ყოველწლოდ არა ექვეანბში 20 ათასი მშობიარე ქალი კვდება; ყოველი ათასი ახალშობილიდან 125 იღუპება; 830 ათასი ბავშვი 5 წლამდე კვდება. ყოველწლოურად 40 ათასზე მეტი ყმანვილი იღუპება ნითეღალით, ყვიანავსველით და სხვა ავადმყოფობებით. ამგვარად ჯანმრთელობის დაცვის ხარჯები ეროვნული ბიუჯეტის თთხიოდ პროცენტს შეადგენს.

ბანგლადეშურ ოჯახში გაბატონებულნი მდგომარეობა უკაცია მამაკაცს. ქალი — ცოლი, დედა თუ შვილი — ნებისმიერ ვითარებაში მასზე დამოკიდებულნი. ბავშვებში მამას ემორჩილება. სიყმანეოებსა და ახალგაზრდობაში — ქმარს, ხანდაზმულ ასაკში — ვაჟიშვილს. დისკრიმინაცია ბავშვობიდანვე იწყება. ქალიშვილი მამაკაციდან ოჯახში ყოველთვის ზედმეტ ტვირთად ითვლება. იგი „ეკონომიკურად აქტიურ ერთეულად“ არ მიიჩნეოდა და, მამასადამე, ოჯახის შემოსავლებში მის წილს არ ცნობენ. გათხოვებამდე ქალიშვილი მშობლებთან ცხოვრობს, მაგრამ ოჯახის „დროებითი“ ნევრად ითვლება. მისი გათხოვება მშობლების მოვალეობაა. გათხოვების შემდეგ იგი მშობლიურ სახლს ტოვებს და ამი-

ერიდან მისი ერთადერთი ბატონი ქმარი ხდება. ამის შემდეგ მშობლები მის ცხოვრებაში თითქმის ვერავითარი როლს ვეღარ ასრულებენ. იმისთვისაც კი, რომ სტუმრად ნავივს მშობლებთან, ქალი მოვალეა ნებართვა ქმრის უახლოეს ნათესავეებს სთხოვოს. ქმრის ოჯახში ქალი თავის ოჯახურ ცხოვრებას დედამთილის ზედამხედველობით იწყებს. იგი სრულ მორჩილებაშია და საოჯახო საქმეებში არავითარი უფლებები არა აქვს. მისი სოციალური მოვალეობა შვილების გაზრდა და შვილებთან ერთი მიანიც აუცილებლად ბიჭი უნდა იყოს, რათა ქმრის გვარი გაავრძელოს. თუ ოჯახში შვილები არ ყოფილა, ამას მხოლოდ ქალს აბრალევენ. ბერძენი ქალი ბანგლადეშში „სოციალურად შეუთავსებელ არსებაში“ მიანიით და მისი შემდგომი ბედი აღარავის ანტიტრებს.

კანონის თანახმად, ბანგლადეშში კაცს შეუძლია რამდენიმე ცოლი იყოლოს, ქალს კი მხოლოდ ერთი ქმარი უნდა ჰყავდეს. ასეთია შარიათის წესი. კაცს შეუძლია მეორე ცოლი შეირთოს, თუ ეს უკანასკნელი პირველ ცოლზე ახალგაზრდა, თუ პირველი უშვილოა, ეკრძაღ ვერ გაჩინა ვაჟი, თუ სუსტი ჯანმრთელობისაა ან მისი ნათესავები უარობად ვერ ასრულებენ საქონონიო ხელშეკრულების

პირობებს. კაცს შეუძლია ცოლს გაეყაროს, თანაც, ისევე როგორც ქორწინებაში, გაყარამდე ქალი მამაკაცის თანაბარი უფლებად არა აქვს.

ბანგლადეშური ქალის, უფრო ზუსტად — ბანგლადეშში მამამადანი ქალის მდგომარეობა ამ ბოლო ხანს მარტოოდენ ადგილობრივი პრესისა და სპეციალისტ სოციოლოგთა გულმოდგინე ყურადღებას როდი იპყრობს. იგი იმ უამრავი სემინარისა და დისკუსიის განხილვის საგანი გახდა, რომლებიც ქვეყნის დედაქალაქ დაკაში და სხვა ქალაქებში აწყობენ საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, მათ შორის ისეთებიც, რომლებიც გაერთიანებულ ერების ორგანიზაციის, იუნესკოსი და განვითარების დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ვეგითი ეწყობა.

აი, რის ამბობს ბანგლადეშელი ვეიქილი შიგაა ჰუდა: „ჩვენი კანონები, რომლებიც ქალითა უფლებებს ურწინველყოფს, ერთი შეხედვით ძალზე სასარგებლოდ მოგჩვენებათ, უფრო მეტიც, გარკვეული თავსაზრისითი უკეთესიც კია, ვიდრე დასავლეთის ზოგიერთ განვითარებულ ქვეყანაში. მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს კანონები მარტო ქალაღზე რჩება“.

კონსტანტინე იაროშვილი,
საკდესის კორესპონდენტი.

სხვადასხვა ქვეყნის სამზარეულო

- სადღესასწაულო მასშხის მინერალის
აბსორბირული ხორცინანი შტრაუდული
1. მოამზადეთ ფხვიერი ცომი. ფუნთუხა დაალებეთ ცივ წყალში, გაწურეთ, კარკაში მოხრაკეთ ხახვი და ნიორი.
  2. ხორცის ფარში აურიეთ დამზალი ფუნთუხა, ხახვი, ნიორი, კვერცხი, მღოგვი და ხუნელიები. (გემოვნების მიხედვით).
  3. ხორცი მოათავსეთ კონვერტის ფორმისა და ზომის გაბრტყელებულ ცომზე, გვერდებზე წაუხვიეთ კვერცხი და გადმოკეტეთ. ალაგ-ალაგ დაჩველიტეთ ჩახვლით, რომ ცხობისას ორთქლიან არ დახუტვოს, შედგით გახურებულ ქურაში და დაახლოებით 15 წუთით დასტოვეთ, რომ შევარდინდეთ.
  4. ნორმისათვის საჭიროა ავიღოთ: 800 გრ ფხვიერი ცომი, ერთი ფუნთუხა, ორი თავი ხახვი, ერთი კიბი ნიორი, ორი სუფრის კოვზი კარაქი, 400 გრ ხორცის ფარში, ერთი კვერცხი, ერთი სუფრის კოვზი მღოგვი, ერთი ჩაის კოვზი სოდა, 1/2 ჩაის კოვზი შავი პილპილი.

აამერიკული ხანდროს ნამცხვარი

ამისათვის დაგვირღებთ „გალუტის“ ტიპის „პეტინია“, 1/4 ჭიქა დაბრლილებული კარაქი ან მარგარინი და 1/4 ჭიქა შაქრის ფხვნილი.

კარგად დანაყუთ „პეტინია“. მიღებული ფხვნილით გავსეთ 2 ჭიქა. ჩაყარეთ იგი დაბრლილებულ კარაქში ან მარგარინში, დაუმატეთ შაქრის ფხვნილი და უველაფერი ერთად კარგად აურიეთ. ააღეთ ულიობი ან ტაფა, მიღებული მასა მოათავსეთ მასში ისე, რომ გვერდითი კედლებამდე გასვოს. შედგით გახურებულ ქურაში 8 წუთით. შემდეგ დაწვით და შევარიღეთ.

500 გრამი ხანდროს (შეიღებთ გაყინულიც) ათქვიფეთ ნახევარ ჭიქა შაქრის ფხვნილით და დადგით ნახევარი საათით. 50 გრ ველატინს დაახლო 1/4 ჭიქა ცივი წყალი, გააზავეთ ნახევარი ჭიქა ცხელი წყლით და გააცივეთ. ჩაახიბთ მასში მარწყვის ნარევი, 1 სუფრის კოვზი ლიმონის წვენი, უუჯეთ 1/3 ჩაის კოვზი მარილი და შედგით მაცივარში. როცა გამაგრდება, ათქვიფეთ ნახევარი ჭიქა არაყანი და დაუმატეთ მარწყვის ნარევის. კარგად ათქვიფეთ ორი კვერცხის ცილა, დაუმატეთ მოთხოვდით ორი ჭიქა შაქრის ფხვნილი, გაავრქოთ თავი ცილა, სანამ იგი „ტახტოქსას“ არ დაემგავსება. უველაფერიც — ერთად დაემგავსეთ ნამცხვარი ნემსით გადაახიბთ, შედგით მაცივარში ეფლებს გასამაგრებლად.

კრეპები

მომინანქრებული ჭურჭლის მოვლა

მომინანქრებულმა ჭურჭელმა რომ დიდხანს გასძლოს, დაიხსომეთ შემდეგი წესები:

ტემპერატურის მკვეთრი ცვლისას მინანქარი ფუჭდება.

მინანქრის ზედაპირი სკდება, როცა გახურებულ ჭურჭელს გასაცივებლად ცივ წყალში ჩავდამთ, ანდა ცარიელ ჭურჭელს დიდხანს დავტოვებთ ანთებულ ქურაზე.

ზზარები მინანქარზე გაჩნდება არათანაბარი ვაცხელებისგანაც, ამიტომ მინანქარიანი ჭურჭლის ძირის დიამეტრი უნდა შეეფარდებოდეს ჭურჭლის ანთებული თავის დიამეტრს. თუ ჭურჭელს პლასტმასის სახელურები აქვს, მისი ქურაში შედგმა არ შეიძლება. თუ სახელურები ხრახნილებით არის დამაგრებული, ისინი პერიოდულად

უნდა მოეჭიროს, ვინაიდან მაღალი ტემპერატურისაგან იშვება.

ჭურჭელი გულდაუგულ უნდა გაირეცხოს და ძირსაც არ უნდა დავარყვებ.

ყველას სჯობია მომინანქრებული ჭურჭლის გარეცხვა ცხელი წყლითა და გამდნარი საპნით. თუ ქვაბი მიგეწვათ, ჩაახსით წყალი და დაალებეთ. საწმენდად არ გამოიყენოთ ლითონის ჭაგრისი ან მაგარი ღრუბებია, არც სილის შემცველი საწმენდები, — ისინი კაწრავს მინანქარს, იგივე შეიძლება ითქვას მინანქარიანი აბაჯანებისა და პირსაბანების შესახებაც.

უმარადეს შემთხვევაში ქვაბებსა და ტაფებს ერთმანეთზე, ან გვერდისგვერდ აწყობენ. ამ დროს ისინი დარტყმას უნდა მოვარდლოთ, თორემ მინანქარი დაზიანდება.

ქალზე უთქვამთ

ოჯახის სული და გული ქალია.

ქალსა დედა გაუსინჯე, სახლსა — ნანიბურთი.

ამაყი ქალის დამცირება შეიძლება, მისი გატეხვა კი არა.

ქალის დიდება მისი სათნოებით გამოიხატება.

ქალი თავისი სულიერი ღირსებით ფასდება.

ქალი მაშინ გამოჩნდება, როცა აკვანს მიუფდება.

ქალი შეიღების გაზრდით ფასდება.

ქალი შენს საყუთარ ჩრდილსა ჰგავს, თუ მისდევ-გარბის, თუ გაურბი — მოგდევს.

ბევრ საქმეში ქალები მამაკაცზე უფრო მაღლა აღმოჩნდებიან.

ქალი გვირგვინია შემოქმედების.

ქალის ყველაზე დიდი მზითველი სიწმინდე და ნაშუსია.

ქალი მარტოოდენ სიღამაზით არ ფასდება.

ქალი მამაკაცის ღირსების დიდი შემფასებელია.

ქალისათვის მთავარი შეილება და მათი ბედი.

ქალი დედობას ეტრფის ფარულად თუ აშკარად.

ქალს ამშვენებს სიტყვავეფირობა და სადა მორთულობა.

ღამაზე ქალს ბევრი მტერი ჰყავს, უფრო მეტი კი — მოშურნე და ჭორის გამაგრცლებელი.

ქალია, საერთოდ, ქვეყნის მარტილი და ერის გვირგვინი.

კარგი ქალები, კარგ მამაკაცებზე უფრო უყვებიან არიან.

ქალების თანაგრძობა მუდამ იყო ცივილიზაციის ერთერთი მამოძრავებელი ძალა.

ქალისათვის ისევე აუცილებელია დედობა, როგორც მცენარე-სათვის ნაყოფი.

შეკრება აპბროსი ღონისაქმ

იუმორი

ბარდაქმნა ჩვენებურად

პირველი შემთხვევა არ იყო, ქმარი რომ სხვაგან აუვიდა ლაშქ, მაგრამ ამჯერად რატომღაც უჩვეულოდ ვუღელავდი, გული რაღაც ახალს მიგრძობდა.

— იქნებ ახალ პროექტზე მუშაობდა და შემოათენდი?! — იმედით შევხედე დედაჩემს.

— ვინ, ბაბო, — გუჭულამ დაითენა პროექტზე? ღმერთო, როდეს უნდა ისწავლილი ჰქუა ამ სულელმა? — ხელი მომხვია დედიკომ. შემტყვია.

— მო, რა გგონია, ახლა გარდაქმნა, — გავამარტე ჩემი მოსაზრება.

— ნუ გამოტყვინდი სულ, დაფრინდი პიწაზე და ვაიქცი გახტრონოში, შაქარი გავიკვიდა...

გახტრონოში ტალღებმომპარტე უღელს ხალხის საკმაოდ გრძელი რიგი დამხვდა. მე-წოხლები, ლიანა და თუთუ დიდი აბიით მომესალმნენ. ვაღავეყვითე საუბარი გარდაქმნის გზით განმეცოთებინა.

— როგორაა, თუქუ, შენი მეუღლე, გარდაქმნა თუ ისევ ისეა? — ვაჭაბე პირველი შეკითხვა.

— ზოგიერთებმა იკითხონ, თორემ, ჩემი ქმარი, ჩემი ოლიკო, ჭერ კიდევ გარდაქმნამდე მოხანდალდება სახლში გარდაქმ-

ნილ-გადასწრებული იმ დასწავე „ღმერთ-დანი“, — ამოიხარა ჭუჭუნი.

— შენი ქმარი? — „პომოხოვა სამაგიერი“.

— ჩემი, გენაცვალე, ჭერ გარდაქმნის პრობლემებს ითვისებს. აღერ რომ ერთხელ თერებოდა დღე-ღამეში, გარდაქმნის შემდგომივე ასწრებს, — არ დავმალე მე (არადა, რითაა ნაკლები ჩემი გუჭულა მაგის ცხვირგანვიდებულ სეფერიანსე).

— დამელუბა, ქალებო, დამელუბა მაგ გარდაქმნაზე მე, — ამოიკვენა ლიანამ. — გუჭულავით იყო ჩემი ვასიკო, არც სვამდა, არც ეწეოდა. როგორც კი გააოხრა გარდაქმნა, ორივე დაიწყო ერთად, ნეტავი მეც არ მიმჩავედდეს...

— ამხანაგო, დამიბრუნეთ ზურდა — რიხიანად მიმართა მალღამა მამაკაცმა დაბალ გამაქვილენ. — რაგზი მდღომინ გამოცოცხლდნენ.

— წავიდა, გენაცვალე, ის დრო, ზუსტად რომ გიბარუნებდით ზურდას. ახლა „აერეხტროიკა“ — გარდაქმნა... აი, გარდაქმნა თუ დაიწყო, მოზრანდი და წაიღე შენი „უღდაჩემი“ შემდეგ...

... შემდეგი ჩოფურა ქალი იყო:

— რატომაა, ბატონო, ამ ყველამ ამდენი წყალი რომ განსის?

— ვა, — თვალბი დაუბრიალა გამყვ-ველმა, ცხელა?

— ცხელა!

— მოდა, გაოფლიანდა ყველა, ქალბატონო... „იანანა“?!

— გაიგეთ? — აჩურჩულდა ზანდა. — ზოლდინს ისეთი მუხის კუბო მიურთმევია დედამიღობისთვის დაბადების დღეზე, თურმე უბილიტარი მაშინვე წვებოდა შიგ.

— მერე?

— სოხი რაზმერიც პატარა მოხვდია, ახლა საყოფიოში ახარბუნენ...

„არ ვაღამრიო, რომელში... ხომ იცი თუ რა თვეში ჩემი დედაბილითის დაბადების დღეა.“

— გაგვიბო, თუ არ გაუუღლია გარე...

— ეი, ვინ დააყენებდა, მოსწრებაზეა ხალხი...

— თქვენ, მეგობარო, რიგს რატომ არ იცავთ?

— წელს რომ საგზური არ მომცეს და დამტოვე უ-რიგოდ, იმტომ მივაღ ურიგოდ, მივალქმა აწოწილმა ქალმა...

— სულ გარდაქმნენ თხოილთლები, კლავ აჩოქლავდა ზანდა. წუხელ, მოსულა, მეითხე კორპუსში რომ ქსენია, ვალეწილი მთარბლი სახლში. საწაული ყარამანი და ორი ბავშვი გამოუღლია გარეთ და იმ

სოლიანების ბარათი უსოლოებს

უბედურებს მთელი დამე ოლიფანტესთან გათუფებითა თვითად.

— ზოგი ცოლი სულ არ არის შემოსაშვები სახლში. ბავშვებმა რაღა დაუშავეს?

— ეჰ, ოქროსავით ქალი იყო, მაგრამ რაც „ბენზოკალიონაზე“ დაიწყო მუშაობა... ფულში ძალიან გარდაქმნა... აბა!

— აღარ მოვიდა ჩვენი რიგი?

— რა ვეჩქარება, თუ ქალი ხარ, ვილაპარაკოთ ცოტა ხანს...

— რა მაგის პასუხია და, გუშინწინ ტახტი მომეწონა ავეგის სახლში, ნინაღა იძლეოდნენ, სულ 180 მანეთი ღირდა. 4 ლედ მარტო საჭირო საბუთების შეკრევებს მოვუნდი, ბოლოს მითხრეს, რაკი ხელფასი 120 მანეთზე მეტი გქონიათ, თვეში 80 მანეთი უნდა გადახადოთ. საბუთები მაინც მზად მაქვს, სერთაბები აკლია და წყავალ ბარემ გერმანიაში საგზურითა. ცხსტ მერე შევიძენე...

— სიზმარს ამბობ ქალო?

— სიზმარს როდის ვნახავდი, ბრაზით მდამა არ მშიანავს.

— ეგ არ გამოვიტყობდა იმხანა შედარებით, რაც ორი ცვირის წინ ვნახე იმერეთში, — დაიწყო ქართულმა თინიკომ.

— რა ნახე ვითომ ახეთი? — გაიფოფრა იმერელი ყუფუნა.

— მიცვალეხლის ორმოსვე ვიყავით. 1 შოთი და 2 წინილა სურგარზე — თითო კაცზე.

— რა ამბავია?

— რა და, გარდაქმნა გენაცვალე, შენ უფახოლ ხომ არ გგონია, კაცზე 50 მანეთი გადავიხადეთ, ასე ქვება...

... ჩემი რიგიც მოვიდა... ხანსჩაფოდ ავიღე 1 კგ ფხენილი შაქარი...

— რაღა დროს ჩაია, შემომიბღვირა დედამ,

— გაიქციე ბორჯოშივე, გუჭულა მთვრალი მოვიდა წყადან.

გუჭულა მუჭლუფუნით გაეღვიძე.

— ვაა! — შენ გენაცვალე, — ამოიხრიალა და ღვინის ხუნი დააუყუ ვარსემო.

— სად ბრანდებოდი, ვეუბატორო, — ისევ იმ ოხერ ღუნსთან ეგდებ, არა?

— რას ლაპარაკობ, ქალო, ვეღარ გაიგებ, გარდაქმნა, ლენას ორი ცვირაა შეეევი, წუხელ ნატაშას გამოფურა...

ბორჯოშივე აღარ წახუფლვარ.

დროა მეც გარდავიქმნა.

პეი, თქვენი, უსოლოები, მარტობლებო, მწირებო, ჩემი ბარათის ნაკივებო, იქნება არც კი იწებოთ. ნუ ნაკივობათ, სხვა ვატყვით საყვედურსა და სამედურავს, ვინაც კაცია და თავზე კაცური ქუდი ახურავს. რისთვის დადხინართ მინაზე, როს მარტობითი ბერდებით, სხვებითი რატომ არ უნდა ხაროდნენ თქვენი დედები? რად უახლოვებთ სიბერეს მშობლებს, ქვეყლებს დარდებდა, (ნუთისოფლზე, ჯერ მათ და მერე თქვენ ჩაგმწანადებთ) ზოგ-ზოგინი უქვე ბერძობობთ, მოგმბართათ სიტყვითი უხეშითი და ელით, კვერციბი რომ დადოს გუგულმა ამ ჩვენს ბუღეში? ზოგინი საცოლეს იწუნებთ (წნდეთ გულწრფელად სიტყვას თქმულს),

ზოგს მიგწუნრობს გაცონით, ათ ქალს რომ უხსნიან სიყვარულს. ტელეფონებით რეკავთ და ვერ აუღიხინებთ პაემანს.

რა გენადლებდით, ერთობით, იქნებ ვიღაცა „ნაებას“.

ზოგინი არჩევთ და თან ფიქრობთ — საცოლეს ვინახავ კიდევო, გადაცილობართ ღრეობას, მაგნიტოფონს და ენდოს,

ზოგინი ნუნუნებთ — არ გვაქვსო კარგი ბინა და ავეჯი (ფუფუნების რომ ნატრულვობთ, ცხოვრება მთვომ ასე ცხვით),

ზოგს ბინაცა გაქეთ, მანქანაც, ყოველნაირი კომფორტიც, მაგრამ მშობლების შემეყურე დახიხითო, როგორც რომოტი.

სიტყვით მზად ხართ, ერისთვის ენამით, დამე ათენოთ, თქვე ვი-პატრიოტებო და მართლაც ვი-ქართვლენო!

ასე რამ დაგვაცინინათ და ასე რამ დაგვახევაათ, ნუთისოფლიდან ნეტავ რად უნდა ნახვიდეთ ბედმავეად?

— გაუმრავლდეთ ქართველებო, გაუკვერითი ხელში ყანწებიო. გაჭაჭარავდით, ბერდებით, გაკვერთქართალდათ ლანწები.

შეხედეთ, ირველო რამდენი გაუთხოვარი ქალია, თავიანთ შინაბერობას რომ განიციდან ძალან.

რამდენი კარგი გოგონა ეღის მომადან სახლდოს, უნდა რომ შეუქმნას ოჯახი, შევიციფილებუბო დაბერდეს.

ყოველი კარგი ოჯახი ერის, სამშობლოს ბირთვია...

ზოგს სამჯერ მოჰვაჭ ცოლი და თქვენი ერთივე შერ შეგვირთვით. ქალი ხომ თვითონ არ ვებტყვით — მძენ, შემირთე ცოლადო!

ამ საქმის დაგვირგვინება ღმერთმა, — ვინ — კაცებს მოგვანდო!

არარაობა იქნება თქვენი ცხოვრება, იცოდეთ, რომ დაბერდებით, ნყალსა და ლუკმას ვინ გამოკინოდებთ?

ნუთუ არავინ არ არის თქვენი ღორის და სადარი?

თქვენი ცაფური ღორსება და სიამავე სად არის?

ნუთუ ის ემარა, რომ სხვების ჰედნიერებას უცქიროთ?

რა არის კაცი ქართველი — მწირი, უსოლო, უძირო?..

დიდ ვაჭას მოიფიქვებოდ პატავისცემით, კვემითა: „არ ვიცი, დასწნდით რისა და, ან რისათვისა კედებითო!“

ცოლიანთა დავალიებით
ბანო ცინცაქი

მ. მერაბილი

ქურნალის პირველ ნომერში გამოქვეყნებული კროსვორდის პასუხები:

შპრბუღალა: 2. ატრია, 4. კალანდა, 7. ფერმა, 8. კასირი, 11. იავნანა, 18. იმპერატორი, 14. მებრეილი, 15. ნიგოზი, 17. მეტახა, 21. მანინა, 23. ჩაღმა, 25. ლახტი, 26. იარსუკა, 28. იდეალი, 29. გიტარა, 30. ინტერპრეტაცია.

შპუღალა: 1. ბარდა, 2. ანატომია, 8. ანდამატი, 5. ლენკაქი, 4. არანლი, 9. კინტი, 10. სუნელი, 12. ხარფუხი, 16. ზემელი, 18. ლილია, 19. კარად, 20. ამირანი, 22. ჩაქოტუა, 28. სტივრი, 27. შუარა.

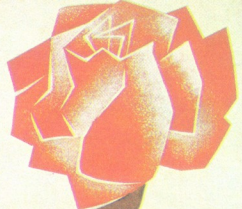
რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №№: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-71-68, განყოფილებების: მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის — 93-25-64, ლიტერატურისა და ხელოვნების — 93-98-53, კულტურისა და სპორტის — 93-98-50, მშრომელთა წერილების და მასობრივი მუშაობის — 99-50-39, მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, ტექნიკური რედაქტორის — 93-98-58, საერთო განყოფილების — 93-98-54. მასალაზე გადაცემა ასაწყობად 3.02.89 ლ. ქურნალი ხელმოწერილია დასაბეჭდად 24.03.89 ლ. ქალაქის ზომა 60x90/ს. ფოტო კური ნაბეჭდი ფურცელი 3. საიდრიტეზო-საგამომცემლო თაბახი 5,8, ტირაჟი 171.000. შეჯ. 292. უე 04646. Условных печатных листов 3, учетно-издательских листов 58. ფსი 30 კაპ.

ფ. იაკობაშვილის ფოტო

მსახიობი შაპა მახარაძე

ბ 116/32

გულუკუბ
8 მანქან!